



کاریگه‌ری ستراتژی شه‌ش ره‌ه‌ندی و SWOM، له‌سه‌ر ده‌سته‌وتی خویندکارانی پۆلی ده‌یه‌می وێژه‌یی له‌بابه‌تی میژوودا

ئه‌ژی حه‌مه‌ قاضی^۱، سامان حسین ئه‌حمه‌د^۲، آژانا عوسمان محم‌د^۲

۱- به‌شی زانسته‌ کۆمه‌لایه‌تییه‌ کان، کۆلیجی په‌روه‌ده‌ی بنه‌رته‌، زانکۆی سلیمانی، هه‌رێمی کوردستانی عێراق

۲- به‌شی په‌روه‌ده‌ی تایبه‌ت، کۆلیجی په‌روه‌ده‌ی بنه‌رته‌، زانکۆی چه‌رمۆ، هه‌رێمی کوردستانی عێراق

پوخته:

ئامانجی سه‌ره‌کی ئه‌م توێژینه‌وه‌یه‌ بریتیه‌ له‌ کاریگه‌ری ستراتژی شه‌ش ره‌ه‌ندی و SWOM، له‌سه‌ر ده‌سته‌وتی خویندکارانی پۆلی ده‌یه‌می وێژه‌یی له‌بابه‌تی میژوودا، له‌توێژینه‌وه‌یه‌ که‌ دامێتۆدی ئه‌زموونی به‌کارهاتوه‌، نمونه‌ی توێژینه‌وه‌یه‌ که‌ پیکهاتبوو له‌ (۶۰) خویندکار له‌ خویندکارانی پۆلی ده‌یه‌می وێژه‌یی له‌سه‌ی پۆلی خویندندا له‌ خویندگه‌ی (ئاماده‌ی تافانی کچان) سه‌ریه‌ به‌رێوه‌به‌رته‌ی په‌روه‌ده‌ی رۆژه‌لات له‌ پارێزگای سلیمانی بۆسای خویندنی (۲۰۲۲-۲۰۲۳) ز.پاش هاوتاکردنی پۆله‌کان، به‌شیه‌یه‌کی هه‌ر مه‌کی پۆلی (أ) به‌گروپی ئه‌زموونی یه‌که‌م که‌ به‌ ستراتژی شه‌ش ره‌ه‌ندی و پۆلی (ب) به‌رێزگای ئاسای و پۆلی (ج) به‌گروپی ئه‌زموونی دووهم که‌ به‌ ستراتژی SWOM وانه‌کانیان ده‌خویند ده‌ستنیشان کران، بۆجیه‌ جێکردنی توێژینه‌وه‌یه‌ که‌ (۲۴) پلانی وانه‌وتنه‌وه‌ی رۆژانه‌ به‌کارهات بۆ هه‌ریه‌ک له‌ گرووپه‌کان، تاقیکردنه‌وه‌یه‌ک بۆ ده‌سته‌وت به‌ (۳۲) برگه‌ ئاماده‌کرا ئاماده‌کرا له‌ جۆری بابته‌ی (هه‌له‌ژاردن له‌چه‌ند دانه‌یه‌ک - گوتاری سنوردا)، تایه‌تمه‌ندییه‌ سایکۆمیتیه‌کانی تاقیکردنه‌وه‌یه‌ که‌ دۆزرایه‌وه‌ و به‌های نه‌گۆری ئامرازه‌که‌ بریتیی بوو له‌ (۸۳، ۰)، هاوکۆله‌کی ئاماری (ONE WAY ANOVA) له‌نیوان هه‌رسێ نمونه‌که‌دا به‌کارهات و ده‌رکه‌وت که‌ جیاوازی به‌لگه‌داری ئاماری له‌ناو گرووپه‌کاندا هه‌به‌پاشان بۆ دۆزینه‌وه‌ی جیاوازی نیوان گرووپه‌کان هاوکۆله‌کی ئاماری (شیفی - Sheffe) به‌کارهات، ده‌رکه‌وت جیاوازی به‌لگه‌داری ئاماری له‌سه‌ر ئاستی (۰،۰۵) له‌نیوان گرووپه‌کانی توێژینه‌وه‌یه‌ که‌دا هه‌یه‌. و گرووپێ ئه‌زموونگه‌ری دووهم که‌ بابته‌که‌یان به‌ ستراتژی SWOM خویندسه‌رکه‌وتن. له‌به‌ر رۆشنای ئه‌نجامی توێژینه‌وه‌یه‌ که‌ توێژه‌ر کۆمه‌لایه‌کی پێشنیار و راسپاردی ئاماده‌کرد له‌وانه‌: به‌کارهێنانی ستراتژی SWOM وه‌ک یه‌کێک له‌ ستراتژیه‌ فێرکارییه‌ نوێیه‌کان له‌به‌ر ئه‌وه‌ی یارمه‌تیده‌ره‌ له‌ به‌رزکردنه‌وه‌ی ئاستی ده‌سته‌وت لای خویندکارانی گرووپێ ئه‌زموونگه‌ری دووم به‌راورد به‌خویندکاران له‌ گرووپێ ئه‌زموونگه‌ری یه‌که‌م و گرووپێ کۆنترۆلکراو له‌بابه‌تی میژووی پۆلی ده‌یه‌می وێژه‌یی.

Article Info

Received: April, 2023

Revised: April, 2023

Accepted August, 2023

Keywords

SWOM ستراتژی شه‌ش ره‌ه‌ندی - ستراتژی ده‌سته‌وت

Corresponding Author

azhi.qazi@unvisul.edu.iq

Saman.abdullah@univsul.edu.iq

zanaothman@gmail.com

به‌رده‌وامی هه‌یه، له‌ره‌وتی به‌رده‌وامبوونی‌دا به‌ فاکته‌ره‌ گشتیه‌کان کاریگه‌ر بووه، گه‌شه‌ و پێشکه‌وتنی پرۆسه‌ی په‌روه‌ده‌ پرسێکی سه‌ره‌کی بونیادی کۆمه‌لگه‌یه‌، هاوکات سه‌رچاوه‌ی سه‌ره‌له‌دانی شارستانیه‌ته‌، هاوته‌ریه‌ له‌گه‌ل پێشکه‌وتنی ته‌کنه‌لۆژیایو پێداویستیه‌کانی سه‌رده‌م بۆیه

به‌شی یه‌که‌م

ناساندنی توێژینه‌وه‌یه‌که‌

۱-۱ پێشه‌کی

پرۆسه‌ی په‌روه‌ده‌ دیرینه‌ترین دیارده‌ی کۆمه‌لایه‌تی به‌رده‌وامه‌ له‌ره‌وتی ژیانی مروڤدا، له‌گه‌ل بوونی مروڤ ده‌ستی پیکردوه‌ و

بیت، به‌له‌بهرچاو گرتنی ئەو جیاوازیه تاکایه‌تییه‌ی که له‌نیوان خۆیندکاراندا هه‌یه. (العسیری: ۲۰۲۱، ۱۶)

۱-۲ گرتنی توێژینه‌وه‌که

کاتیکی باس له‌پروژه‌ی به‌روه‌رده و فێرکردن ده‌کریته، پێویسته قسه له‌سه‌ر پێکهاته سه‌ره‌کییه‌کانی ئەم پروژه‌یه‌ش بکریته، بۆیه خۆیندن و وانه‌وتنه‌وه دوو پێکهاته‌ی گرینیگی پروژه‌ی به‌روه‌رده و فێرکردن، به‌ی کارابوونی ئەم پێکهاته‌نه‌مه‌حاله پروژه‌ی به‌روه‌رده و فێرکردن بجێته‌پیش، یان لانی که‌م توشی چه‌قبه‌ستن نه‌بیت. ئەوه‌ی له‌م نێوه‌نده‌دا گرینیگی و پێویسته درکی پێکه‌ین و جه‌ختی لێکه‌ینه‌وه‌ ئەوه‌یه‌ که‌خۆیندن و وانه‌وتنه‌وه‌ پروژه‌یه‌کی هه‌رهمه‌کی یان پلان و یان به‌رنامه‌ نیه، به‌پێچه‌وانه‌وه‌ پروژه‌یه‌کی گرینیگی ئەنجام‌دراوه و زیاتر له‌لایه‌نیکیش رۆنیان له‌سه‌رخستن و به‌ره‌و‌پێش‌چوونیدا هه‌یه، ئەمه‌ به‌ومانا‌یه‌ی که‌خۆیندن و وانه‌وتنه‌وه‌ چالاکییه‌کی زانستی و په‌روه‌رده‌ی هه‌ریه‌ک له‌مامۆستا و خۆیندکار و پرۆگرامه‌کان سی‌ پایه‌ی گرینیگی پروژه‌ی به‌روه‌رده و فێرکردن پێکه‌هێن (محمد واحمد: ۲۰۱۵، ۱۹۹)، له‌م باره‌یه‌وه‌ (مرتضی: ۲۰۱۹) و تنه‌وه‌ی بابته‌ی مێژوو له‌ قونای ئاماده‌ی به‌ گرینیگی و کاریگه‌ر ناوده‌بات و له‌گه‌ل ئەوه‌شدا پێی وایه‌ که‌ کیشه‌ی زۆریش هه‌یه له‌وتنه‌وه‌ی بابته‌که‌دا، سه‌ره‌رای ئەوه‌ی سه‌رده‌می ئیستا به‌ سه‌رده‌می پێشکه‌وتن ناوده‌بات و پێی وایه‌ که‌ خۆیندکاران ده‌توانن له‌ریگه‌ی ته‌کنه‌لۆژیایه‌وه‌ به‌دوای زانیارییه‌کاندا بگه‌ڕێن، به‌سه‌رنج دانیش له‌ خۆیندکه‌کان ئەو راستیه‌ ده‌بیرته‌ که‌ مامۆستایانی بابته‌ی مێژوو رینگاکی فێربوونی چالاکی به‌ کارنا‌هێن له‌وتنه‌وه‌ی بابته‌که‌دا به‌لکو ته‌نها گرینیگی به‌ش‌پوازه‌ کلاسیکیه‌ کۆنه‌کان ده‌ده‌ن ئەمه‌ش هۆکار ده‌بیت بۆ ئەوه‌ی که‌ خۆیندکار ته‌نها وه‌رگری زانیارییه‌کان بیت یان ئەوه‌ی سه‌رنج بدات له‌ زانیارییه‌کان و به‌شداری کاری له‌وانه‌وتنه‌وه‌دا هه‌بیت، ئەمه‌ش هانی خۆیندکار نادات بۆ بیرکردنه‌وه‌ و گه‌ران به‌دوای زانیارییه‌کان و لیکۆئینه‌وه‌یان. (مرتضی: ۲۰۱۹، ۳۱۱)، ده‌رئه‌نجامی هه‌ندیک توێژینه‌وه‌ جه‌خت له‌وه‌ده‌که‌نه‌وه‌ کیشه‌ وگه‌رگه‌رت هه‌یه‌ له‌وتنه‌وه‌ی بابته‌ی مێژوو تابه‌ت له‌قونای ئاماده‌ی، ئەمه‌ش هۆکاره‌ بۆ دابه‌زینی ئاستی زانستی خۆیندکاران و لاوازی له‌ تیگه‌یشتن، له‌م باره‌یه‌وه‌ له‌سه‌رئاستی رۆژه‌لاتی ناوه‌راست و ولاتانی عه‌ره‌ی توێژینه‌وه‌ی (کراسنه: ۲۰۰۷)، (العتابی و العجرش و السعدی: ۲۰۱۵) ئاشکرای ده‌که‌ن که‌ ئاستی ده‌ستکه‌وتی خۆیندن له‌بابته‌ی مێژوو لای خۆیندکاران دابه‌زیه‌. (العدوان و داود: ۲۰۱۸، ۴۳۳)، له‌سه‌ر ئاستی عێراقیش توێژینه‌وه‌ی (حسن: ۲۰۲۰) ئەوه‌ ده‌رده‌خات که‌ زۆریک له‌ مامۆستایانی بابته‌ی مێژوو پشت به‌ریگه‌ کۆن و کلاسیکیه‌کان ده‌به‌ستن له‌وانه‌وتنه‌وه‌دا (حسن: ۲۰۲۰، ۸۶)، هاوکات له‌سه‌رئاستی کوردستانیش ده‌رئه‌نجامی کۆنگره‌

په‌روه‌ی ئاسته‌نگه‌کانی سه‌رده‌م ده‌بیته‌وه‌. ئامانجی سه‌ره‌کی پروژه‌ی په‌روه‌رده ئاماده‌کردنی مروّفه‌ بۆئه‌وه‌ی ئەندامی چالاکی و هه‌ماهه‌نگی ژیان بیت، توانای به‌ره‌م هێنایی به‌ریگه‌یه‌کی راست و سیسته‌می له‌یه‌کیته‌ کۆمه‌لگه‌دا هه‌بیت. (قادر: ۲۰۱۶، ۱۵)، بۆئه‌وه‌ی خۆیندکار له‌چالاکییه‌کانی په‌روه‌رده و فێرکردندا سه‌رکه‌وتوبیت پێویسته‌ دوربکه‌وتنه‌وه‌ له‌ هه‌ول‌دانی هه‌رهمه‌کی و ساده‌ و ساکار و کوششه‌کانی له‌سه‌ربناغه‌یه‌کی زانستی بونیادینیت، چونکه‌ شیوازی په‌روه‌رده‌ی ئەم چه‌رخه‌ چی دیکه‌ پشت به‌وه‌رگرتنی زانیارییه‌کان له‌مامۆستاوه‌ نابه‌ستیت، بۆیه‌ ئەه‌ری مامۆستا بریتییه‌ له‌ دابینه‌کردنی ژینگه‌ی فێربوون و رابه‌ریکردنی خۆیندکاران. خۆیندکاری له‌سه‌ری پێویسته‌ به‌شیوه‌یه‌کی چالاکی به‌شداریته‌ له‌چالاکییه‌کاندا (فێرتوگرول: ۲۰۱۷، ۸)، ئاشکرایه‌ که‌ خۆیندکاری قونای ئاماده‌ی پێویسته‌ ئاماده‌کران له‌رووی زانستی و توانای ئەنجام‌دانی پروژه‌ی ئەقلیه‌ به‌رزه‌کانه‌وه‌، وه‌ک (شیکردنه‌وه‌ و پێکه‌هێنان و ره‌خنه‌گرتن)، بێگومار ئەوه‌ش له‌کاتیکی ده‌یته‌دی که‌خۆیندکاران له‌چوارچۆیه‌ی پروژه‌ی فێرکردن و فێربووندا ته‌نها گوێگر نه‌بن به‌لکو کاران و چالاکیه‌ هه‌ریه‌کان ئەنجام بدهن، واته‌ پێویسته‌ له‌چوارچۆیه‌ی پروژه‌ی فێرکردن و فێربووندا ژینگه‌یه‌کی گونجاو ئاماده‌بکریته‌ که‌ هاندانه‌ی بۆ ئەنجام‌دانی پروژه‌ هه‌ریه‌کان (محمد: ۲۰۱۳، ۹۵-۹۶)، ستراتژی شه‌ش په‌هه‌ندی (PDEODE) یه‌کیکه‌ له‌ ستراتژیه‌ گرنگه‌کانی بواری فێرکردن، که‌ تیایدا زه‌مینه‌یه‌کی زانستی گو‌فتوگو‌ ئامێز ده‌ره‌خسێرت بۆ فه‌راهه‌م‌کردنی بۆچونی جۆراوجۆر، له‌ریگه‌ی هه‌نگاوه‌ زانستییه‌کانیه‌وه‌ که‌ بریتین له‌: (پێش‌بیتی - Prediction، گو‌فتوگو‌ - Discuss، رافه‌کردن - Explain، تیبینی - Observe، گو‌فتوگو‌ - Discuss، رافه‌کردن - Explain). (Costu:2008, 4). (SWOM). (Costu:2008, 4). هه‌روه‌ها (Wulandari- et al:2016) پێیان وایه‌ که‌ به‌شیوه‌یه‌کی به‌رفراوان به‌کارده‌هێرت بۆ زانیی تیگه‌یشتنی خۆیندکار له‌بابته‌ فێرکارییه‌کان و فه‌راهه‌م‌کردنی بارودۆخیکی زانستی گونجاو که‌ تیایدا گو‌ی له‌بۆچونی ئەوانی تر ده‌گه‌رت به‌شیوه‌یه‌کی ریزدارانه‌. (Wulandari- et al: 829-830) (al:2016، سه‌باره‌ت به‌ ستراتژی سوم (SWOM) یش کار ده‌کات له‌سه‌ر کارامه‌ی پروژه‌ هه‌ری و مه‌عریفیه‌کان و شیوازه‌کانی فێرکردن و جۆره‌کانی بیرکردنه‌وه‌ به‌شیوه‌یه‌کی بێته‌هۆی باشریوونی پروژه‌ی فێربوون، چونکه‌ ستراتژیه‌که‌ گرینیگی ده‌دات به‌ هۆکاره‌ هه‌ری و ده‌روونی و که‌سییه‌کانی خۆیندکار، ئەمه‌ش واده‌کات که‌خۆیندکار چه‌قی پروژه‌که‌

پروژه‌ی وانه‌وتنه‌وه‌ی دام و ده‌زگا ئە کادیمه‌یه‌کانی وه‌ک (زانکۆ و په‌یمان‌اگان) به‌کاری به‌یئین.

۲- به‌سوده‌ بۆ وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده‌ چونکه‌ به‌شێوه‌یه‌کی کرداری له‌ خولی راهێنان و شیانندی مامۆستایان و رێکخستنی پرۆگرامه‌کانی قۆناغی ئاماده‌ی به‌تایبه‌تی بابته‌تی میژوو.

۳- به‌سوده‌ بۆ په‌ریوه‌به‌ری خۆبندگه‌کان تا به‌شێوه‌یه‌کی کرداری له‌رێگه‌ی ئەنجامدانی سیمیناری زانستیه‌وه‌ مامۆستایانی خۆبندگه‌کانیان به‌ ستراتیژیه‌ نوێیه‌کان و گرنگی به‌کارهێنانیان ئاشناکه‌ن.

۴- به‌سوده‌ بۆ مامۆستایانی بابته‌تی میژوو له‌قۆناغی ئاماده‌ی به‌تایبه‌ت قۆناغی ده‌یه‌م، له‌به‌رئه‌وه‌ی له‌روانه‌گه‌ی ده‌رئه‌نجامه‌کانیه‌وه‌ ده‌توانن هه‌ردوو ستراتیژ به‌شێوه‌ی کرداری له‌پروژه‌ی وانه‌وتنه‌وه‌ به‌کاربه‌یئین.

۵- به‌سوده‌ بۆ خۆبندکاران له‌به‌رئه‌وه‌ی له‌رێگه‌ی ده‌رئه‌نجامه‌کانیه‌وه‌ هاوکارده‌بیت له‌ گه‌شه‌پیدانی کارامه‌یه‌یه‌کانی بیرکردنه‌وه‌ی میژوو.

۱-۴ ئامانجی توێژینه‌وه‌که

ئامانجی سه‌ره‌کی ئەم توێژینه‌وه‌یه‌ خۆی ده‌بینێته‌وه‌ له‌م خالانه‌ی خواره‌وه‌:

(زانین و ده‌رخستنی جیاوازی له‌نیوان کاریگه‌ری ستراتیژی شه‌ش په‌هه‌ندی (PDEODE) و ستراتیژی سوم (SWOM) و رینگه‌ی ئاسای له‌تاقیکردنه‌وه‌ی پاشه‌کی ده‌ستکه‌وتندا)

۱-۵ گریمانانه‌کانی توێژینه‌وه‌که

ئامانجی ئەم توێژینه‌وه‌ ده‌دۆزێته‌وه‌ له‌رێگه‌ی ئەم گریمانانه‌یه‌ی خواره‌وه‌:

گریمانانه‌ی سه‌ره‌کی:

جیاوازی به‌لگه‌داری ئاماری نییه‌ له‌ سه‌رئاستی (۰،۰۵) له‌نیوان ناوه‌ندی ژمیریاری نمره‌کانی ده‌ستکه‌وتنی خۆبندکارانی گروپی ئەزمونگه‌ری یه‌که‌م که‌ بابته‌ته‌که‌ ده‌خوێنن به‌ پێی ستراتیژی شه‌ش په‌هه‌ندی (PDEODE) و ناوه‌ندی ژمیریاری نمره‌کانی گروپی ئەزمونگه‌ری دووهم که‌ بابته‌ته‌که‌ ده‌خوێنن به‌ پێی ستراتیژی سوم (SWOM) و ناوه‌ندی ژمیریاری نمره‌کانی گروپی کۆنترۆلکراو که‌ بابته‌ته‌که‌ ده‌خوێنن به‌ رینگه‌ی ئاسای له‌تاقیکردنه‌وه‌ی پاشه‌کید.

۱- جیاوازی به‌لگه‌داری ئاماری نییه‌ له‌ سه‌رئاستی (۰،۰۵) له‌نیوان ناوه‌ندی ژمیریاری نمره‌کانی ده‌ستکه‌وتنی خۆبندکارانی گروپی ئەزمونگه‌ری یه‌که‌م که‌ بابته‌ته‌که‌ ده‌خوێنن به‌ پێی ستراتیژی شه‌ش په‌هه‌ندی (PDEODE) و ناوه‌ندی ژمیریاری نمره‌کانی گروپی ئەزمونگه‌ری دووهم که‌ بابته‌ته‌که‌ ده‌خوێنن به‌ پێی ستراتیژی سوم (SWOM) له‌تاقیکردنه‌وه‌ی پاشه‌کید.

په‌روه‌رده‌یه‌یه‌کان و توێژینه‌وه‌ زانستیه‌یه‌کان ئاماژه‌ به‌ هه‌بوونی گرفت ده‌ده‌ن بۆ نمونه‌: راپۆرتی کۆتای کۆنگره‌ی په‌روه‌رده‌ی (۲۰۰۷)، له‌گرفته‌گه‌شتیه‌کاندا ئاماژه‌ به‌پیداوه‌کردنی شیوازی کلاسیکی له‌وانه‌وتنه‌وه‌ و که‌می به‌کارهێنانی شیوازی نوێ، وه‌ک شیوازی گفتوگو، شیکردنه‌وه‌، گرووپ، ئەنجامدانی پرۆژه‌ ده‌کات (کۆنگره‌ی په‌روه‌رده‌ی: ۲۰۰۷، ۸۸-۹۰)، هه‌روه‌ها توێژه‌ر دوو جوړ راپرسی ئاراسته‌ی (۲۵) مامۆستای بابته‌تی میژوو، (۲۵) خۆبندکاری قۆناغی ده‌یه‌می و یژه‌ی له‌خۆبندگه‌ ئاماده‌یه‌یه‌کانی سنوری به‌رپه‌وه‌به‌ریتی په‌روه‌رده‌ی سلیمانی کرد که‌ (۴) پرسیاوی له‌خۆی گرتبوو که‌ جه‌خت ده‌که‌نه‌وه‌ له‌هه‌بوونی گرفت له‌ده‌ستکه‌وت. هه‌موو ئەم هۆکارانه‌ وایان کرد، توێژه‌ر پێشنیاری به‌کارهێنانی ستراتیژی شه‌ش په‌هه‌ندی و ستراتیژی SWOM، بکات له‌م توێژینه‌وه‌یه‌دا بۆ هه‌ردوو گروپی ئەزمونگه‌ری یه‌که‌م و ئەزمونگه‌ری دووهم به‌مه‌به‌ستی وه‌لامدانه‌وه‌ی ئەم پرسیاوه‌ سه‌ره‌کییه‌: (کاریگه‌ری ستراتیژی شه‌ش په‌هه‌ندی و SWOM، له‌سه‌ر ده‌ستکه‌وتنی خۆبندکارانی پۆلی ده‌یه‌می و یژه‌ی له‌بابته‌تی میژوو)

۱-۳ گرنگی توێژینه‌وه‌که

گرنگی ئەم توێژینه‌وه‌یه‌ له‌م خالانه‌ی خواره‌وه‌دا ده‌رده‌که‌وێت: یه‌که‌م/ له‌روی تیۆریه‌وه‌:

۱- به‌سوده‌ بۆ وه‌زاره‌تی خۆبندنی بالاو توێژینه‌وه‌ی زانستی حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان/عێراق له‌به‌رئه‌وه‌ی زانیاری و داتای پێویست ده‌خاته‌به‌رده‌ستیان ده‌رباره‌ی ستراتیژه‌ نوێ و کاراکانی بواری فێربوون و فێرکردن.

۲- به‌سوده‌ بۆ وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده‌ له‌به‌رئه‌وه‌ی زانیاری و داتای پێویست ده‌رباره‌ی ستراتیژه‌ نوێ و کاراکان ده‌رباره‌ی پرسه‌ی وانه‌وتنه‌وه‌ و فێربوون و فێرکردن.

۳- به‌سوده‌ بۆ پێشپێوان و سه‌ره‌په‌رشتیاری په‌روه‌رده‌ی چونکه‌ له‌روانه‌گه‌ی ئەنجامه‌کانیه‌وه‌ به‌رچاوپه‌رێندهبین و زانیاری پێویست ده‌رباره‌ی گرنگی ستراتیژه‌ نوێیه‌کان له‌ پروژسه‌ی وانه‌وتنه‌وه‌ی بابته‌تی میژوودا کۆده‌که‌نه‌وه‌.

۴- به‌سوده‌ بۆ په‌ریوه‌به‌ری خۆبندگه‌کان تا له‌رێگه‌یه‌وه‌ ئاشناکه‌ن و زانیاری پێویستیان هه‌بیت ده‌رباره‌ی توێژینه‌وه‌ نوێیه‌کان له‌بواری رینگه‌کانی وانه‌وتنه‌وه‌ی میژوو.

۵- به‌سووده‌ بۆ توێژه‌ران و ئەکادیمستان و پێشپێوانی بابته‌تی رینگه‌کانی وانه‌وتنه‌وه‌ و رینگه‌کانی وانه‌وتنه‌وه‌ی میژوو ده‌بیت هه‌ی ده‌وله‌مه‌ند کردنی کتێبخانه‌ی کوردی.

دووهم/ له‌روی پراکتیکیه‌یه‌وه‌:

۱- به‌سوده‌ بۆ وه‌زاره‌تی خۆبندنی بالاو توێژینه‌وه‌ی زانستی له‌به‌رئه‌وه‌ی مامۆستایانی بابته‌تی رینگه‌کانی وانه‌وتنه‌وه‌ و رینگه‌کانی وانه‌وتنه‌وه‌ی بابته‌تی میژوو ده‌توانن به‌شێوه‌یه‌کی کرداری له‌

-پیناسه‌ی ریکاری توژهر بۆ ستراتژی شه‌ش ره‌ه‌ندی (PDEODE) بریتیه له 'ستراتژی گرنگی فیکاریه که پشت به‌سته به‌تیوری بینایی و رۆلئیک گرنگی ده‌بینیت له پرۆسه‌ی وانه‌وتنه‌وه‌دا به‌هاوکاری کردن و پالپشتکردنی که شتیکی گفتوگو ئامیژی زانستی له‌پۆلدا به‌مه‌به‌ستی خستنه‌روی بۆچونه زانستییه‌کان بۆتیکه‌یشتن له‌چه‌مک و کارامه‌یه‌ی زانستییه‌کان له‌ریگه‌ی هه‌نگاه‌کانیه‌وه که بریتین له پیشبینی -

Prediction، گفتوگو-Discus، رافه‌کردن-Explain، تیبینی Observe، گفتوگو-Discus، رافه‌کردن-Explain " ستراتژی سوم (SWOM)

2- (العدوان و احمد: ۲۰۱۸) پیناسه‌ی ده‌کهن به "کۆمه‌لیک ریکاری و چالاک فیکاری ریکخراو و په‌یوه‌ندیاره‌پیکه‌وه له‌شیوه‌ی کارامه‌ی بیرکردنه‌وه، به‌ئامانجی به‌ده‌سته‌پێانی کۆمه‌لیک بۆچون و زانیاری بیویست له‌هه‌لوئستیکی فیکاری دیاریکراو. کارامه‌یه‌ی کانی بریتین له: (پرسیار، به‌راوردکاری، دانانی گریمانه، پیشبینی، چاره‌سه‌رکردنی گرفت، بپاردان)." (العدوان و احمد: ۲۰۱۹، ۴۳۵)

(Hussein&Firas-2020) پیناسه‌ی ده‌کهن به "یه‌کیکه له‌وستراتیژانه‌ی که کار ده‌کات له‌سه‌ر گه‌شه‌پێدان و یارمه‌تیدانی خۆبێدکار بۆ فێربوون به‌هاندان و جه‌خت کردنه‌وه له‌سه‌ر کارامه‌ی بیرکردنه‌وه له‌پرۆسه‌ی فێربووندا." (Hussein&Firas:2020,25)

توژهر هاواریه له‌گه‌ل پیناسه‌ی تیوری (العدوان و احمد: ۲۰۱۸)

پیناسه‌ی ریکاری توژهر بۆ ستراتژی سوم (SWOM) بریتیه له "ستراتژی فیکاریه له‌چوارچێوه‌ی کۆمه‌لیک ریکاری ریکخراو. کار له‌سه‌ر گه‌شه‌پێدانی بیرکردنه‌وه‌کانی خۆبێدکار ده‌کات. له‌ریگه‌ی کارامه‌یه‌ی کانییه‌وه که بریتین له: (پرسیار، به‌راوردکاری، دانانی گریمانه، پیشبینی، چاره‌سه‌رکردنی گرفت، بپاردان)"

3- ده‌سته‌وت-achievement

(کبیس-۲۰۰۶) پیناسه‌ی ده‌کات به "بریتیه له ریکاریه‌ک بۆ دیاریکردنی ئه‌وه‌ی که فیکارخواز فێری بوه له‌مه‌عریفه و کارامه‌ی که پاره‌پێانی له‌سه‌رکردوه، ئامرازیکه له‌ئامرازه‌کانی پێوانه‌کردن بۆ زانیاری ناستی خۆبێدکار له‌بابه‌تیک یان چه‌ند بابته‌تیک دیاریکراو به‌کارده‌هێنیت." (کبیس: ۲۰۰۶، ۱۰۷)

(المحاسنة و المهيات: ۲۰۰۹) پیناسه‌ی ده‌کهن به "پێش‌وێنیک ریکخراو بۆ دیاریکردنی ناستی ده‌سته‌وتی فیکارخوازان له‌مه‌عریفه و کارامه‌ی له‌پیکه‌هاته‌یه‌کی زانستی دیاریکراو. که پێشتر فێری بوه ئه‌مه‌ش له‌ریگه‌ی وه‌لامدانه‌وه‌ی بۆ کۆمه‌لیک برکه که بابته‌ی خۆبێدنی پیکه‌هێنیت به‌شیوه‌یه‌ک ئه‌ونمرانه‌ی به‌ده‌ستی ده‌هین له‌وه‌لامه‌کان، ناستی

2- جیاوازی به‌نگه‌داری ئاماری نییه له‌سه‌ر ناستی (۰،۰۵) له‌نیوان ناوه‌ندی ژمیریاری نمره‌کانی ده‌سته‌وتی خۆبێدکارانی گروپی ئه‌زمونه‌نگه‌ری یه‌که‌م که بابته‌که ده‌خوینن به‌پێ ستراتژی شه‌ش ره‌ه‌ندی (PDEODE) و ناوه‌ندی ژمیریاری نمره‌کانی گروپی کۆنترۆلکراو که بابته‌که ده‌خوینن به‌ریگای ناسای له‌تاقیکردنه‌وه‌ی پاشه‌کیدا.

3- جیاوازی به‌نگه‌داری ئاماری نییه له‌سه‌ر ناستی (۰،۰۵) له‌نیوان ناوه‌ندی ژمیریاری نمره‌کانی ده‌سته‌وتی خۆبێدکارانی گروپی ئه‌زمونه‌نگه‌ری دووهم که بابته‌که ده‌خوینن به‌پێ ستراتژی سوم (SWOM) و ناوه‌ندی ژمیریاری نمره‌کانی گروپی کۆنترۆلکراو که بابته‌که ده‌خوینن به‌ریگای ناسای له‌تاقیکردنه‌وه‌ی پاشه‌کیدا.

1-6 سنوری توژینه‌وه‌که

سنوری توژینه‌وه‌که پیکدیت له:

1- سنوری مرۆی: خۆبێدکارانی قوناعی ده‌یه‌می ویژیه‌ی له (ئاماده‌ی تافانی کچان) سه‌ره‌به‌ریه‌به‌ریه‌تی په‌روه‌رده‌ی رۆژه‌لات.

2- سنوری بابته: پێنج به‌شی سه‌ره‌تا (یه‌که‌م- دووهم- سێهه‌م- چواره‌م- پێنجه‌م) له‌په‌رتوکی میژووی شارستانییه‌کان- پۆلی ده‌یه‌می ویژیه‌ی- لاپه‌ره (۱-۱۰)، چاپی شازده‌هه‌م (۲۰۲۱) ز که‌ده‌رچه‌وه‌له‌وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده‌ی حکومه‌تی هه‌ریه‌می کوردستان- به‌ریه‌به‌ریه‌تی گشتی پرۆگرام و چاپه‌مه‌نییه‌کان.

3- سنوری کات: وه‌زی یه‌که‌می سالی خۆبێدنی (۲۰۲۲- ۲۰۲۳) ز.

4- سنوری شوین: ئاماده‌ی تافانی کچان - هه‌ریه‌می کوردستان/ عێراق- ناوه‌ندی پارێزگای سلیمانی.

1-7 پیناسه‌ی چه‌مک و زاراوه‌کان

1- ستراتژی شه‌ش ره‌ه‌ندی (PDEODE) (Savander and kolari-2003) پیناسه‌ی ده‌کهن به "ستراتژی فیکاریه له‌سه‌ر تیوری بونیادی وه‌ستاه‌که هه‌نگاه‌کانی پیکدیت له‌شه‌ش هه‌نگاه‌وه‌انیش: (پیشبینی - Prediction، گفتوگو-Discus، رافه‌کردن- Explain، تیبینی Observe، گفتوگو-Discus، رافه‌کردن- Explain (Savander and kolari-2003, 189-194)."

(قطامی ۲۰۱۳) پیناسه‌ی ده‌کات به "ستراتژی وانه‌وتنه‌وه‌ی گرنگی له‌به‌رته‌وه‌ی که شتیکی پالپشتیکار ده‌په‌خستینیت بۆ گفتوگو و بۆچونی جیاواز و هه‌مه‌جۆر به‌مه‌به‌ستی یارمه‌تیدانی خۆبێدکار بۆ تیکه‌یشتن له‌روداوه‌کانی رۆژانه." (قطامی ۲۰۱۳، ۳۸۳)

توژهر هاواریه له‌گه‌ل پیناسه‌ی تیوری (قطامی - ۲۰۱۳)

دامه زرانده که له سه ره تادا ته نها له سی هه نگاوه پیکهاتوه نه وانیش بریتی بوون له (پیشیبی - P، تیبیبی - O، رافه - E) ئەم سی هه نگاوهش یارمه تیدر بوه بو وەرگرتنی چه مکه زانستییه کان. (ابراهیم: ۲۰۲۰، ۱۸۲)، (Costu-2008) پی وایه ستراتیژی شهش ره هندی (PDEODE) (یه کیکه له ستراتیژه گرینگه کانی فیکاری که تیایدا ده توانیت ژینگه یه کی گونجاو فراهه م بکریت بۆ یارمه تیدانی خویندکار تا درێژه به گفتوگو زانستییه کانیاں بدنه و بیروا جیاوازه کانیاں ئالوگۆریکه ن ده رباره ی ئەو بابته ی که خراوه ته رو). (Costu-2008، 4)

۱-۲- هه نگاوه کانی ستراتیژی شهش ره هندی (PDEODE)

هه نگاوه کانی ستراتیژی شهش ره هندی بریتیبی له: (Costu:2008، 4)، (قطامی: ۲۰۱۳، ۲۳-۴۲)، (الکبیبی، عبدالعزیز-۲۰۱۶، ۸۱):

هه نگاوه یه که م: پیشیبی (التنبؤ - Prediction) بریتیبی له توانای پیشبینیکردن ده رباره ی دیارده یه ک یان بۆ چونیک به ویتا کردنیکی هزی که هه موو زانیاریه کانی خویندکاری تیدابه کاردیت، به م شیوه یه ش ماموستا دیارده یه ک یان یان بۆ چونیک دیاریکراو په یوه ست به بابته ی خویندن پیشک شه ده کات و بوار ده دات به خویندکاران تا به شیوه یه کی تاکی بیری لی بکه نه وه و پیشیبی و هۆهینانه وه بۆ پیشیبیبی کانی خویان بخه نه روو.

هه نگاوه ی دوهم: گفتوگو (المناقشة - Discuss) هه موو نه وچالاک و کارانه له خوی ده گریته که ده بیتته هوی گۆرینه وه ی بیرو بۆ چونه کان و گفتوگو به کی ورد و زانستیانه ده رباره ی ئەو دیارده و بۆ چونه ی خرایه رووله نیوان خویندکاراندا، ئەم هه نگاوه له ناوه رو کدا پشت به وتوژ ده به ستیت.

هه نگاوه ی سیه م: رافه کردن (التفسیر - Explain) له م هه نگاوه داوا له خویندکاران ده کریته بگن به چاره سه ریکه هه روه زی ده رباره ی دیارده که یان پرسیاره ئاراسته کراوه که وه ده رته نجامه کانیاں ده گۆرینه وه له گه ل گروپه کانی ترده نه ویش له ریکه ی گفتوگو به کی به کومه ل له ناو بۆلدا.

هه نگاوه ی چواره م: تیبیبی (الملاحظة - Observe) له م هه نگاوه دا خویندکاره کان کارده کهن له سه ر نه زمونه کانیاں به شیوازی گروپ وه تیبیبییه کانیاں تۆمار ده کهن که له میانه ی نه زمونه کانیاں پی گه شتن پاشان خویندکاره کان تیبیبی نه وگۆرانا کریانه ده کهن که رویان داوه ماموستا ئاراسته یان

ده سه تکه وتیان له و بابه ته دیاریه ده کات". (المحاسبة والمهيدات: ۲۰۰۹، ۱۰۸)

توژره هاواریه له گه ل پیناسه ی (المحاسبة و المهيدات: ۲۰۰۹)

- پیناسه ی ریکاری توژره بو (ده سه تکه وت) بریتیبی له " ریکاری و ریوشوتن و ئامرازیک دیاریکراوه که ریکخراوه به شیوه یه کی زانستی و به کارده هینریت به مه به سه تی دیاریکردنی ئاستی ده سه تکه وت و مه عریفه و کارمه یه کانی خویندکار که پیشتر فیزی بوه نه ویش له ریکه ی ئەو وه لامانه ی که ده دیتا وه وه دیاری ده کریته "

به شی دوهم

چوارچووه ی تیوری توژینه وه که

۱-۲- چه مکه و واتای ستراتیژی شهش ره هندی (PDEODE)

ستراتیژی شهش ره هندی یه کیکه له ستراتیژه گرینگه کانی فیکردنی بونیادی که جهخت ده کاته وه له سه ر چالاک کردنی رۆلی نه ریتی خویندکار له ناو بۆلدا ئەمه ش کاتیک ده رده که ویت که دۆخیک ناهاوسه نگ له نیوان شاره زای یابردوو و نه وشاره زایانه ی که نوین و ماموستا ده دیتا به خویندکاران دروست ده بیت، له م کاته دا خویندکار پرۆسه مه عریفیه کانی گه ران، رافه، شیکردنه وه، کۆکردنه وه ی زانیاری نه نجام ده دات له ریکه ی گرتنه به ری چه ند ریکاریکی یه ک له دوا ی یه ک که خوی ده بینته وه له شهش هه نگاوه و نه وانیش (پیشیبی، گفتوگو، رافه کردن، تیبیبیکردن، گفتوگو، رافه کردن). (عبدالسلام: ۲۰۲۱، ۱۱۵)، ئەم ستراتیژه له لایه ن (Savander- Ranne & Kolari-2003) بۆ یه که مجار له سالی (۲۰۰۳) پیشنیار کراوه و له لایه ن (Kolari et al.) بۆ یه که مجار له سالی (۲۰۰۵) له بوازی په روه رده دا به کاری هینراوه، گرنگی ستراتیژه که له وه دا خوی ده بینته وه که شیکی گفتوگو نامیزی زانستی ده ره خستینیت بۆ خستنه رووی بۆ چونی جیاواز و جۆراوجۆر، هه روه ها ریکه یه که بۆ چاره سه رکردنی ئەو گرفت و کیشانه ی که روبه رووی خویندکار ده بیتته وه. ئەم ستراتیژه له شهش هه نگاوه ی زانستی یه ک له دوا ی یه ک پیک هاتوه که هه مو یان پیکه وه ستراتیژه که پیک ده هین و هه ریه ک له پیتته کانی سه ره تای هه ر وشه یه کی ئینگلیزی له هه نگاوه کاندایا وانا و مانایه کی دیاری کراوه یه به م شیوه یه: (پیشیبی - P، گفتوگو - D، رافه - E، تیبیبی - O، گفتوگو - D، رافه - E). (Costu:2008، 4)، ستراتیژی (شهش ره هندی - PDEODE) پاش گۆرانا کاری له ستراتیژی (P-O-E) سه ری هه لداوه و له سه ره تادا له سالی (۱۹۹۲) ز له لایه ن وایت و جونستان (White and Gunstone-1992) ئەم ستراتیژیه یان

۲-۱-۳-۱-هه‌نگاوێ کانی ستراتیژی سوم (SWOM)

هه‌نگاوێ کانی ستراتیژی سوم (SWOM) بریتین له (الیاسری و ئەوانیتر- ۲۰۱۹، ۸۹)، (عبدالسلام: ۲۰۲۱، ۲۴۳-۲۴۲)،

(Qays & Qasim : 2021, 557)

هه‌نگاوی یه‌که‌م: کارامه‌ی پرسیار (مهارة التساؤل - Questioning skill)

بریتیه له خستنه‌روی پرسیار پێش یان له‌پاش یان له‌کاتی کرداری فێکردندا، ئەمه‌ش ده‌بێته‌وه‌ی ئاسانی تیگه‌یشتنی فێرخواز و وه‌ستانی له‌سه‌ر ره‌گه‌زه‌ گرینگه‌کانی بابه‌ته‌ فێکارییه‌که‌ و بیرکردنه‌وه‌ و تێرمان له‌ بابه‌ته‌که‌ پاشان پێکه‌وه‌ گرتدانی زانیارییه‌ کۆن و نوێکان.

هه‌نگاوی دووهم: کارامه‌ی به‌راوردکاری (مهارة المقارنة - Comparative skill) به‌مانای زانیی لایه‌نه‌ هاوبه‌ش و جیاوازه‌کانی نێوان ئەوزانیارییه‌ی که‌ دراوه‌ و ئەوزانیارییه‌ی که‌ به‌شونیندا ده‌گه‌رێن ئەمه‌ش یارمه‌تی خۆتندکار ده‌دات بۆ رێکخستنی زانیارییه‌ نوێیه‌کان و به‌یاد سپاردنایان به‌جۆرێک بتوانرێت بێته‌وه‌ یادی، ئەمه‌ش هاوکار ده‌بێت له‌ گه‌شه‌سندی لایه‌نی مه‌عریفی.

هه‌نگاوی سێهه‌م: کارامه‌ی دانانی گریمانه‌ (مهارة تولید الاحتمالات (Prospecting skill)

بریتیه له‌توانای دۆزینه‌وه‌ی رێگه‌ی نوێ له‌پێناو دوباره‌ رێکخستنه‌وه‌ی ئەوزانیارییه‌ی که‌ هه‌یه‌ و به‌ده‌یه‌ینانی رێگه‌چاره‌ی نوێ. وه‌رێکخستنی تواناکان بۆ به‌کارهێنای مه‌عریفه‌ی پێشتر و زیادکردنی زانیارییه‌ نوێیه‌کان به‌شێوه‌ی که‌ بونیادی، خۆتندکاره‌کان زانیارییه‌ نوێیه‌کان و کۆنه‌کان پێکه‌وه‌ گرێ بدن له‌ رێگه‌ی بونیادیکی به‌هێزی بیرو بۆچونه‌کانه‌وه‌.

هه‌نگاوی چوارهم: کارامه‌ی پێشبینی (مهارة التنبؤ - Prediction skill)

هه‌ول ده‌دریت بۆ به‌ده‌سه‌ته‌ینای کۆمه‌لێک ده‌رته‌نجامی فێرکاری که‌ خۆی ده‌بینێته‌وه‌ له‌وه‌ی که‌ ده‌رته‌نجامیک پێشبینی بکات له‌ داها‌تودا دوا‌ی ئەنجامدانی چالاکی و خۆتندنه‌وه‌ی جیاواز، به‌جۆرێک بتوانرێت پێشبینی رێگه‌چاره‌یه‌ک بۆ بابه‌تیکی یان کێشه‌یه‌کی دیاریکراو بکات ئەم قۆناغه‌ خۆی ده‌بینێته‌وه‌ له‌ خستنه‌روی گریمانه‌کان بۆکێشه‌یه‌کی دیاریکراو.

هه‌نگاوی پێنجه‌م: کارامه‌ی چاره‌سه‌رکردنی کێشه‌ (مهارة حل المشكلات - Problem-solving skill) کرداریکه‌ تیایدا خۆتندکار هه‌موو ئەوزانیاری و کارامه‌ییانه‌ی که‌ هه‌یه‌تی به‌کاری ده‌هێنرێت به‌ ئامانجی لادانی ئەو ناروونیه‌ی که‌ هه‌یه‌ له‌ گه‌رفته‌که‌دا له‌ رێگه‌ی چهند هه‌نگاوێکی دیاریکراوه‌وه‌ که‌ یارمه‌تیده‌ره‌ بۆ به‌ده‌سه‌ته‌ینای توانا هه‌زرییه‌کان لای خۆتندکار به‌مه‌به‌ستی گه‌شه‌پێدان به‌ تواناکانی باوه‌ربه‌خۆبون، بیرکردنه‌وه‌، دۆزینه‌وه‌ی چاره‌سه‌ری گونجاو.

ده‌کات بۆ ئەو تێبینیانه‌ی که‌ وا به‌سته‌ن به‌ چه‌مک و بۆچون و دیارده‌ی مه‌به‌سه‌تاره‌وه‌.

هه‌نگاوی پێنجه‌م: گفتوگۆ (المناقشة - Discuss)

له‌م هه‌نگاوه‌دا مامۆستا ئامازه‌ ده‌کات بۆ گۆرانکاری له‌ پێش‌ببینیه‌کانیان له‌ رێگه‌ی ئەو تێبینیانه‌ی که‌ هه‌یه‌ له‌ هه‌نگاوێ کانی پێشوو ئەمه‌ش پێویستی به‌ توانای شیکردنه‌وه‌ و به‌راوردکاری و ره‌خنه‌گرتنه‌ له‌هاو‌پۆله‌کانی لابرندی بۆچون و پێشبینیه‌ هه‌له‌کان و هه‌شتنه‌وه‌ی راسترین بۆچون.

هه‌نگاوی شه‌شه‌م: رافه‌کردن (التفسير - Explain)

له‌م هه‌نگاوه‌دا خۆتندکار روبه‌روی سه‌رجه‌م گفتوگۆ و بیرو‌چونه‌ جیاوازه‌کان ده‌بینته‌وه‌ که‌ له‌ تێبینی و پێشبینیه‌کاندا هه‌یه‌ و خۆتندکار ده‌گاته‌ چاره‌سه‌ری دژیه‌کییه‌کان که‌ له‌ بیرو‌چونه‌کاندا هه‌یه‌.

۲-۱-۳-۲-چه‌مک و واتای ستراتیژی سوم (SWOM)

ئهم ستراتیژه‌ به‌هاوبه‌شی له‌لایه‌ن به‌رێوه‌به‌ری سه‌ننه‌ری نیشتمانی بۆ بیرکردنه‌وه‌ له‌ (بۆستن) له‌ویلايه‌ته‌ به‌گه‌رتووه‌کانی ئەمریکا پروفیسور رۆبه‌رت سوارتز (Robert Swartz) و به‌رێوه‌به‌ری سه‌ننه‌ری فێکردنی بیرکردنه‌وه‌ و گه‌شه‌پێدانی به‌هه‌رهاران له‌ ولاتی ئیماراتی عه‌ره‌ی دامه‌زراره‌. (الزبیدی: ۲۰۱۹، ۴۰۱)، مه‌به‌ست له‌ ستراتیژه‌ بریتیه‌ له‌ پێکهاته‌یه‌کی فێرکاری که‌ شارازایانی ئەم بواره‌ پێی ده‌لێن نمونه‌ی گونجاو و فراوان یان گه‌شتگیر بۆ هه‌رخۆتندگه‌یه‌ک، کورتنکراوه‌ی ستراتیژه‌که‌ بریتیه‌ له‌ وشه‌ی (سوم- SWOM) ئه‌ویش به‌ دانانی پیتی یه‌که‌می هه‌ر وشه‌یه‌ک له‌ ناوی ئینگلیزی ستراتیژه‌که‌ که‌ بریتیه‌ له‌ (School Wide Optimum Model) ناوی ستراتیژه‌که‌ له‌ دوو به‌ش پێکهاته‌وه‌ (WS) که‌ دوو پیتی یه‌که‌می وشه‌ی (Swartz)، به‌شی دووهمی پێکهاته‌وه‌ له‌ (OM) دووپیتی یه‌که‌می (Omar). له‌ گه‌رنگترین جیکارییه‌کانی ئەم ستراتیژه‌ ئاسانی مامه‌له‌ کردنه‌ له‌ گه‌له‌یدا چونکه‌ زۆر رۆن و ورده‌ له‌ هانگا و بنه‌ماکانیدا، که‌ وینای کۆمه‌لێک بیرۆکه‌ و پرسیا‌ری رێکخراو ده‌کات و مامۆستا له‌سه‌ری ده‌روات له‌کاتی وانه‌وتنه‌وه‌دا. (عبدالسلام: ۲۰۲۱، ۲۳۹-۲۴۰)، ئەم ستراتیژه‌ کارده‌کات له‌سه‌ر هاندانی خۆتندکار بۆ ئەنجامدانی ژماره‌یه‌ک کارامه‌ی که‌ له‌ رێگه‌یه‌وه‌ زانیارییه‌کان به‌ده‌ست ده‌هێنرێت له‌ بابه‌ته‌ فێرکارییه‌کاندا و وروژاندی پرسیار و دانانی گریمانه‌ بۆ چاره‌سه‌رکردنی گه‌رفته‌کان هه‌روه‌ها هاندانی بۆ پراکتیزه‌کردنی کارامه‌یه‌کانی ره‌خنه‌گرتن، هه‌لسه‌نگاندن، هاوسه‌نگی، شیکردنه‌وه‌ به‌جۆرێک پرۆسه‌ی بریاری لێکه‌وتنه‌وه‌، ئەمه‌ش وه‌ستاوه‌ له‌سه‌ر پێکه‌وه‌ به‌ستی کارامه‌یه‌کانی بیرکردنه‌وه‌ و پرۆسه‌ هه‌زرییه‌ به‌ده‌سه‌ته‌اتوه‌کان و کارامه‌یه‌کان به‌شێوه‌یه‌کی رۆن و دیاریکراو له‌ وتنه‌وه‌ی پرۆگرامیکدا. (الهاشمی و الدلیمی: ۲۰۰۸، ۱۴۱)

هه‌نگاوی شه‌شه‌م: کارامه‌یی بپیاردان (مهارة اتخاذ القرار- Decision-making skill)

بریتییه له پرۆسه‌یه‌کی هزری که تیایدا بپیاره هه‌لبژاردنی هۆشمه‌ندانه له نیوان هه‌و چاره‌سه‌رانه‌ی که هه‌یه له هه‌لوێستیکیدا دهریت به هه‌لبژاردنی باشتین ینگه چاره. هه‌و ینگه چاره‌یه‌ش که هه‌نده‌بژیت له ژیر رووشنای کومه‌لیک پنه‌ردایه که پشتر به بپیاردان به‌دهست هاتوه له‌ریگه‌ی کرداری بپکردنه‌وه‌وه که ئامانجی دیاریکردنی باشتین ینگه گونجاوه‌کانه بۆ هه‌لبژاردنی باشتین چاره‌سه‌ر له هه‌لوێستیکیدا.

۲-۲ توێژینه‌وه‌کانی پشتر

۱-۲-۱ هه‌و توێژینه‌وه‌ی تایبه‌ته به‌ستراتیژی شه‌ش ره‌ه‌ندی (PDEODE) له‌گه‌ل گۆراوی پاشکۆی ده‌ستکه‌وت و گۆراوه‌کانی تردا.

ز	ناوئێشنای توێژینه‌وه	ناو و ولات و نه‌جما‌دان	کومه‌لگه‌ و نمونه‌ی توێژینه‌وه‌که	که‌سه‌هه‌ نه‌کانی توێژینه‌وه‌که	ئامرازه ناماریه‌کان	نه‌ج‌نامی توێژینه‌وه‌که
۱	کارێگه‌ری ستراتیژی سهرجانی (SWOM) له‌ده‌ستکه‌وتی باه‌تی مژوو و پارێزگاری لای لای خۆنده‌کارانی	زانینی، عێراق، پارێزگای به‌ع‌داد، ۲۰۱۳ز	کومه‌لگه‌ی توێژینه‌وه‌که دهنی تاقیکردن، ینگه‌کان له خۆنده‌کارانی بۆلی چاره‌یه‌ی وهرگرتنی ئه‌وه‌ی توێژینه‌وه‌که چه‌مکه‌ مژوو به‌ یه‌ هزری (۲۰) گرۆبی نه‌رم‌وونگه‌ری، هه‌لبژاردنی له‌گه‌ل لادانێی چاره‌یه‌ی وهرگرتنی	ئاماده‌گر دهنی تاقیکردن، هوه‌ی وهرگرتنی چاره‌یه‌ی توێژینه‌وه‌که چه‌مکه‌ مژوو به‌ یه‌ هزری (۲۰) گرۆبی نه‌رم‌وونگه‌ری، هه‌لبژاردنی له‌گه‌ل لادانێی چاره‌یه‌ی وهرگرتنی	تاقیکردنه‌وه‌ی تانی- t-Test، هه‌لوکله‌ی سهرناسنی نهمه‌کانی ناویدی زمه‌ری گرووبی کۆنترۆلکارو گرۆبی نه‌رم‌وونگه‌ری له‌گه‌ل لادانێی چاره‌یه‌ی وهرگرتنی	جاوازی به‌لگه‌دارێ به‌لگه‌دارێ هه‌یه هه‌یه سهرناسنی ناماری (۲۰۰۵) ده‌ستکه‌وت وهرگرتنی کارامه‌یه‌کار بپکردنه‌وه‌ی سهرومه‌عری بپکردنه‌وه‌ی سهرومه‌عری

ز	ناوئێشنای توێژینه‌وه	ناو و ولات و نه‌جما‌دان	کومه‌لگه‌ و نمونه‌ی توێژینه‌وه‌که	که‌سه‌هه‌ نه‌کانی توێژینه‌وه‌که	ئامرازه ناماریه‌کان	نه‌ج‌نامی توێژینه‌وه‌که
۲	کارێگه‌ری ستراتیژی سهرجانی (DE) له‌ده‌ستکه‌وتی باه‌تی مژوو و پارێزگاری لای لای خۆنده‌کارانی	زانینی، عێراق، پارێزگای به‌ع‌داد، ۲۰۱۹ز	کومه‌لگه‌ی توێژینه‌وه‌که دهنی تاقیکردن، ینگه‌کان له خۆنده‌کارانی بۆلی چاره‌یه‌ی وهرگرتنی ئه‌وه‌ی توێژینه‌وه‌که چه‌مکه‌ مژوو به‌ یه‌ هزری (۲۰) گرۆبی نه‌رم‌وونگه‌ری، هه‌لبژاردنی له‌گه‌ل لادانێی چاره‌یه‌ی وهرگرتنی	ئاماده‌گر دهنی تاقیکردن، هوه‌ی وهرگرتنی چاره‌یه‌ی توێژینه‌وه‌که چه‌مکه‌ مژوو به‌ یه‌ هزری (۲۰) گرۆبی نه‌رم‌وونگه‌ری، هه‌لبژاردنی له‌گه‌ل لادانێی چاره‌یه‌ی وهرگرتنی	تاقیکردنه‌وه‌ی تانی- t-Test، هه‌لوکله‌ی سهرناسنی نهمه‌کانی ناویدی زمه‌ری گرووبی کۆنترۆلکارو گرۆبی نه‌رم‌وونگه‌ری له‌گه‌ل لادانێی چاره‌یه‌ی وهرگرتنی	جاوازی به‌لگه‌دارێ به‌لگه‌دارێ هه‌یه هه‌یه سهرناسنی ناماری (۲۰۰۵) ده‌ستکه‌وت وهرگرتنی کارامه‌یه‌کار بپکردنه‌وه‌ی سهرومه‌عری بپکردنه‌وه‌ی سهرومه‌عری

۲-۲-۲ هه‌و توێژینه‌وه‌ی تایبه‌ته به‌ستراتیژی سوم (SWOM) له‌گه‌ل گۆراوی پاشکۆی ده‌ستکه‌وت و گۆراوه‌کانی تردا.

ز	ناوئێشنای توێژینه‌وه	ناو و ولات و نه‌جما‌دان	کومه‌لگه‌ و نمونه‌ی توێژینه‌وه‌که	که‌سه‌هه‌ نه‌کانی توێژینه‌وه‌که	ئامرازه ناماریه‌کان	نه‌ج‌نامی توێژینه‌وه‌که
۱	کارێگه‌ری ستراتیژی سهرجانی (SWOM) له‌ده‌ستکه‌وتی باه‌تی مژوو و پارێزگاری لای لای خۆنده‌کارانی	زانینی، عێراق، پارێزگای به‌ع‌داد، ۲۰۱۳ز	کومه‌لگه‌ی توێژینه‌وه‌که دهنی تاقیکردن، ینگه‌کان له خۆنده‌کارانی بۆلی چاره‌یه‌ی وهرگرتنی ئه‌وه‌ی توێژینه‌وه‌که چه‌مکه‌ مژوو به‌ یه‌ هزری (۲۰) گرۆبی نه‌رم‌وونگه‌ری، هه‌لبژاردنی له‌گه‌ل لادانێی چاره‌یه‌ی وهرگرتنی	ئاماده‌گر دهنی تاقیکردن، هوه‌ی وهرگرتنی چاره‌یه‌ی توێژینه‌وه‌که چه‌مکه‌ مژوو به‌ یه‌ هزری (۲۰) گرۆبی نه‌رم‌وونگه‌ری، هه‌لبژاردنی له‌گه‌ل لادانێی چاره‌یه‌ی وهرگرتنی	تاقیکردنه‌وه‌ی تانی- t-Test، هه‌لوکله‌ی سهرناسنی نهمه‌کانی ناویدی زمه‌ری گرووبی کۆنترۆلکارو گرۆبی نه‌رم‌وونگه‌ری له‌گه‌ل لادانێی چاره‌یه‌ی وهرگرتنی	جاوازی به‌لگه‌دارێ به‌لگه‌دارێ هه‌یه هه‌یه سهرناسنی ناماری (۲۰۰۵) ده‌ستکه‌وت وهرگرتنی کارامه‌یه‌کار بپکردنه‌وه‌ی سهرومه‌عری بپکردنه‌وه‌ی سهرومه‌عری

۲-۲-۵ سو‌دی توێژینه‌وه‌کانی پشتر

له‌ئه‌نجامی ورد بونه‌وه و خۆیندنه‌وه‌ی توێژینه‌وه‌کانی پشتر توێژهر له‌چه‌ند خائیکدا سو‌دی له‌ توێژینه‌وه‌کان بپنی له‌وانه:

- ۱- دیاریکردنی گرنگی و گرتی توێژینه‌وه‌که.
- ۲- چۆنیه‌تی دارشتنی ئامانجه‌کان و گریمانانه‌کانی توێژینه‌وه‌که.
- ۳- دیاریکردنی دیزاینی توێژینه‌وه‌که و هه‌و تاکردنی گرووبه‌کان.
- ۴- ده‌ستپشانکردنی کومه‌لگه‌ و قه‌باره‌ی نمونه‌ی توێژینه‌وه‌که.
- ۵- کۆکردنه‌وه‌ی زانیاری پپوئیست ده‌رباره‌ی هه‌ردوو ستراتیژی (شه‌ش ره‌ه‌ندی -PDEODE - سوم - SWOM) وه‌ک دوو ستراتیژی گرینگی بواری فیکاری و وانه‌وتنه‌وه.

به‌شی سیه‌هم

۳-۱ میتۆدی توێژینه‌وه‌که

میتۆدی ئهم توێژینه‌وه‌یه بریتییه له میتۆدی نیمچه ئهم‌مونی، پشت به‌ست به‌ سئ گرووبی هه‌وئا.

۳-۲ دیزاینی ئهم‌مونیگه‌ری

دیزاینی ئهم توێژینه‌وه‌یه بریتییه له جیبه‌جیک‌کردنی تاقیکردنه‌وه‌یه‌کی پاشه‌کی بۆ گۆراوی ده‌ستکه‌وت له هه‌رسێ گرووبی توێژینه‌وه‌که به‌ه‌و شیوه‌یه‌ی که له‌خشته‌ی ژماره (۱) دیاره.

خشته‌ی ژماره (۱) دیزاینی ئهم‌مونیگه‌ری توێژینه‌وه‌که

3-5 تاقیکردنه‌وهی دهستکەوت

لەم توێژینه‌وه‌یدا تاقیکردنه‌وه‌ی دهستکەوت پشت بەست بە ئامادەکردنی خشتە‌ی تاییه‌تمەند و ئاستە دیاریکراوه‌کانی ئامانجە رەفتارییه‌کان (152) ئامانج بوو بە پێی پۆلێنی مەعریفی بلۆم بۆ هەرشەش ئاستی (بیرهاتنه‌وه، تیگە‌یشتن، جێبه‌جێکردن، شیکردنه‌وه، پیکه‌ینان، هه‌ئسه‌نگاندن)، ئامادە‌کرا له‌هه‌ردوو جۆری بابەتی و گوتاری سنورداربه (32) برگه، بۆ جۆری یه‌که‌می تاقیکردنه‌وه‌که که هه‌ل‌بژاردنه له‌چەند دانە‌یه‌ک له‌ئه‌گه‌ری وه‌لام دانە‌وه‌ی خوێندکار به‌شێوه‌یه‌کی راست (1) نمره‌ی پێده‌دریت و له‌ئه‌گه‌ری وه‌لامدانە‌وه به‌شێوه‌یه‌کی هه‌له (0) ی پێده‌دریت، سه‌بارهت به‌ جۆری دووم تاقیکردنه‌وه‌که که گوتاری سنورداره هه‌ر برگه‌یه‌ک پێویستی به‌ وه‌لامدانە‌وه هه‌یه به (3) خال، له‌کاتی وه‌لامدانە‌وه‌ی خوێندکار به‌شێوه‌یه‌کی راست (3) نمره‌ی پێده‌دریت، له‌کاتی وه‌لامدانە‌وه‌ی به‌شێوه‌یه‌کی هه‌له (0) ی پێده‌دریت، کۆی گشتی نمره‌کانی تاقیکردنه‌وه‌که بۆ هه‌ر (32) برگه‌که بریتیه‌یه له (50) نمره، له‌سه‌ر ئەم بنه‌مايه‌ش به‌رزترین نمره له‌کاتی وه‌لامدانە‌وه بۆ ئەم ئامرازه بریتیه‌یه له (50) نمره و نزمترین نمره بریتیه‌یه له (0)، پاشان به‌مه‌به‌سه‌ستی وردی تاقیکردنه‌وه‌که له‌په‌ری زانسته‌وه کۆمه‌لایه‌کی تاییه‌تمەندی سايکۆمیتري بۆ تاقیکردنه‌وه‌که دۆزرايه‌وه دواي ئەوه‌ی جێبه‌جێکرا به‌سه‌ر (160) خوێندکار وه‌ک ئە‌زموونی سه‌ره‌تای به‌ دیاک‌کردنی پێژه‌ی (27٪) ی به‌رزترین و نزمترین له‌ نمره‌کانی خوێندکاران له‌وانه:

- 1- راستی تاقیکردنه‌وه‌که بۆ ئەم مه‌به‌سته دوو جۆر له‌ راستی تاقیکردنه‌وه‌ دۆزرايه‌وه ئە‌وانیش راستی ناوهرۆک پشت به‌ست به‌ خشتە‌ی تاییه‌تمەند و راستی ر‌واله‌تیش به‌ خستنه‌ به‌رده‌ستی پسپۆران و شارە‌زایان له‌‌واره‌که و به‌ پێژه‌ی (85٪) هه‌ئسه‌نگینه‌ران تاقیکردنه‌وه‌که‌یان په‌سه‌ند کرد.
- 2- به‌های نه‌گۆری تاقیکردنه‌وه‌که: له‌ پێگه‌ی دوباره‌کردنه‌وه‌ی تاقیکردنه‌وه‌که به‌ یاسای هاوکۆله‌کی ئاماری پێرسۆن به‌های نه‌گۆری دۆزرايه‌وه که بریتیه‌ بوو له (83، 0) بووکه‌ ئەم به‌هایه‌ش بۆ ئەم جۆره تاقیکردنه‌وانه به‌ په‌سه‌ند داده‌نریت.
- 3 ئاستی قورسی پرسیاره‌ بابە‌تیه‌کان و پرسیاره‌ گوتارییه‌کان دۆزرايه‌وه و ده‌که‌وتیه‌ نێوان (20، 0، 80)، ئەم ئاسته‌ش به‌باش و په‌سه‌ند داده‌نریت بۆ ئەم جۆره له‌ تاقیکردنه‌وه‌یه.
- 4- هیزێ جیاکاری پرسیاره‌ بابە‌تیه‌کان و پرسیاره‌ گوتارییه‌کان دۆزرايه‌وه برگه‌ بابە‌تیه‌کان له‌ نێوان (30، 0، 50)، و پرسیاره‌ گوتارییه‌کانیش له‌ نێوان (30، 0، 60) بوو که ئەم به‌هایانه‌ش بۆ ئەم جۆره تاقیکردنه‌وانه به‌ په‌سه‌ند داده‌نرین.
- 5- کارایی جیگه‌وه هه‌له‌کان (گومراکان)

گروپه‌کان	زما‌ره‌ی جویندکار	تاقیکردنه‌وه‌ی بنه‌سه‌کی	گوتاری سه‌ره‌جۆ	گوتاری باشکۆ
گروپه‌ی له‌رم‌و‌نگه‌ری یه‌که‌م	30	—	سنرا‌نزی شەش ره‌هه‌ندی	ده‌ستکەوت
گروپه‌ی له‌رم‌و‌نگه‌ری دووم	30	—	سنرا‌نزی SWOM	ده‌ستکەوت
گروپه‌ی گون‌رۆ‌ل‌کراو	30	—	زنگای ئاسای	ده‌ستکەوت
کو	60	—		

3-3 کۆمه‌لگه و نمونه‌ی توێژینه‌وه‌که

کۆمه‌لگه‌ی ئەم توێژینه‌وه‌یه بریتیه‌یه له سه‌ره‌جه‌م خویندکارانی پۆلی ده‌یه‌می و یژه‌ی له‌ خویندنگه‌ ئاماده‌یه‌کانی سنوری به‌ر‌نیه‌به‌رتی په‌روه‌رده‌ی رۆژه‌لات له‌ ناوه‌ندی پارێزگای سلێمانی بۆ سالی خویندنی (2022-2023) ز به‌ مه‌به‌ستی جێبه‌جێکردنی توێژینه‌وه‌که خویندگه‌ی ئاماده‌ی تافانی کچان دیاریکرا له‌ سنوری به‌ر‌نیه‌به‌رتی په‌روه‌رده‌ی رۆژه‌لات پاش وه‌رگرتنی ر‌ه‌مه‌ندی به‌ر‌نیه‌به‌رتی په‌روه‌رده‌ له‌ ناوندی پارێزگای سلێمانی به‌شێوه‌یه‌کی مه‌به‌سه‌تدار له‌سێ پۆلی خویندندا که ژماره‌ی خویندکاران بریتیه‌ بوو له (60) خویندکار و دابه‌ش بوبون به‌سه‌ر سێ پۆلی خویندندا بۆ هه‌ر پۆلیک (20) خویندکار.

3-4 هاوتاکردنی گروپه‌کانی توێژینه‌وه‌که

هاوتای له‌ نێوان گروپه‌یه‌کانی توێژینه‌وه‌که له‌چەند گۆراوتیک دیاریکرا له‌ پۆله‌کانی (آ-ب-ج) پاشان ده‌رکه‌وت که جیاوازی به‌لگه‌داری ئاماری نییه‌ بۆ سه‌ره‌جه‌م گۆراوه‌کان له‌ به‌ر‌نه‌وه‌ی سه‌ره‌جه‌م گۆراوه‌کان بچوکت‌رن له‌ ئاسته‌ ئاماره‌یه‌یه‌کانیان که بریتیه‌ی له‌ گۆراوی ته‌مه‌ن (24، 0، 78)، نمره‌ی کۆتای سالی پێسوو له‌ بابە‌تی زانسته‌ کۆمه‌لایه‌تیه‌یه‌کان (43، 0، 95)، کارامه‌یه‌یه‌کانی بێر‌کردنه‌وه‌ی میژووی (36، 0، 96)، مه‌ عریفه‌ی پێشوو (3، 0، 96) ئاستی زیره‌کی (4، 0، 99) و به‌های (ف) ی خشتە‌ی بۆ سه‌ره‌جه‌میان بریتیه‌یه له (16، 3) به‌ نمره‌ی ئازادی (2-57) له‌سه‌ر ئاستی به‌لگه‌داری (5، 0) بۆ ئاستی ئە‌کادیمی دایکان و باوکان جوار ئاست دیاریکرا به‌م شێوه‌یه: (نه‌خویندنه‌وار، بنه‌ر‌تی، ئاماده‌ی، زانکۆ) پاش پێدانی نمره‌ به‌هه‌ر ئاستیک به‌های هاوکێشه‌ی (کای) (X2) بۆ دایکان بریتیه‌ له (92، 0) که‌که‌مه‌تره له‌ ئاستی ئاماره‌ی (93، 1) و به‌های خشتە‌ی (59، 12) له‌سه‌ر ئاستی به‌لگه‌داری (5، 0) به‌نمره‌ی ئازادی (6)، هه‌روه‌ها به‌های هاوکێشه‌ی (کای) (X2) بۆ باوکان بریتیه‌ له (95، 0) که‌که‌مه‌تر له‌ ئاستی ئاماره‌ی (55، 1) و به‌های خشتە‌ی (59، 12) له‌سه‌ر ئاستی به‌لگه‌داری (5، 0)، به‌نمره‌ی ئازادی (6) به‌م شێوه‌یه‌ش ده‌رده‌که‌وت که خویندکارانی هه‌رسێ گروپو توێژینه‌وه‌که هاوتان له‌ سه‌ره‌جه‌م ئاسته‌کاندا بۆ یه‌ پۆلی (أ) به‌ ئە‌زموونگه‌ری یه‌که‌م و (ب) به‌ کۆن‌ترۆ‌ل‌کراو (ج) به‌ ئە‌زموونگه‌ری دووم هه‌ل‌بژێران به‌شێوه‌یه‌کی هه‌ره‌مه‌کی.

دەرخستنی رادەیی جیاوازی نیوان گروپەکان ھاوکیشەیی ئاماری (ONE WAY ANOVA) بە کارهێنرا بوو هەرسێ گروپی تووژینەوه که لە تاقیکردنەوهی پاشەکی دەستکەوتدا ئەنجامەکان بەو شێوەیە بوو که لە خستەیی (٤) دیارە.

خستەیی ژمارە (٤)

بە کارهێنرا ھاوکیشەیی ئاماری (ONE WAY ANOVA) بەمەبەستی زانیی تیکرای دوجا و ناوەندی تیکرای دوجاگان و بەهەیی (ف) ئەژمارکراو بوو هەرسێ گروپی تووژینەوه که لە تاقیکردنەوهی پاشەکی دەستکەوتدا

ئاسستی بەلگەداری (٠,٠٥)	بەهەیی (ف)		ناوەندی تیکرای دوجاگان (موسط مجموع المرعبات)	نومرە ئاراد	تیکرای دوجاگان (محموع المرعبات)	تیکرای ناوەندی تیکرای دوجاگان (موسط مجموع المرعبات)	ئاسستی بەلگەداری (٠,٠٥)
	تیکرای ناوەندی تیکرای دوجاگان (موسط مجموع المرعبات)	تیکرای ناوەندی تیکرای دوجاگان (موسط مجموع المرعبات)					
بەلگەدارە	٣,١٦	١٣,١٦	٧٦٦,٠٥٠	٢	١٤٥٢,١٠٠	٧٦٦,٠٥٠	٣,١٦
			٥٥,١٦٣	٥٧	٣١٤٤,٣٠٠	٥٥,١٦٣	
				٥٩	٤٥٩٦,٤٠٠		

لەم خستەییەدا دەرەدە کەوتی که بەهەیی (ف) ئەژمارکراو بریتییە لە (١٣,١٦) که گەورەتر لە ئاسستی ئامازەیی (٠,٠٥) و بەهەیی (ف) خستەیی (٣,١٦) بەنومرە ئازادی (٥٧-٢) و ئاسستی بەلگەداری (٠,٠٥)، بەم شێوەیەش دەرەدە کەوتی که جیاوازی بەلگەداری ئاماری هەیه لە تاقیکردنەوهی پاشەکی دەستکەوتدا لەنیوان هەرسێ گروپی تووژینەوه که ئەمەش واتای پەتکردنەوهی گریمانەیی یە کەم و قبونکردنی گریمانەیی جیگرهه واتە هەبوونی جیاوازی بەلگەداری ئاماری لەنیوان هەرسێ گروپی تووژینەوه کە. پاشان پاشان ھاوکیشەیی ئاماری (ONE WAY ANOVA) بە کارهێنرا بوو دەرخیستی جیاوازی نیوان گروپەکان لەبەرئەوهی جیاوازیە که بەم جوورە دەرناکەیت لەبەرئەوهندی کام گروپە بۆیە تووژەر بەمەبەستی دۆزینەوهی ئاراستەیی جیاوازیە که لەنیوان گروپەکاندا و دیاریکردنی باشترین گروپیان ھاوکیشەیی ئاماری (شیفی- Sheffe) بە کارهێنرا بەم شێوەیەیی خوارهه:

١- خستەنەرۆوی ئەنجامی گریمانەیی لاوه کی یە کەم:

بەمەبەستی وەلامدانەوهی گریمانەیی لاوه کی یە کەم که بریتییە لە (جیاوازی بەلگەداری ئاماری نیه لە سەرئاسستی (٠,٠٥) لەنیوان ناوەندی ژمیریاری نمەرەکانی دەستکەوتی خستەکارانی گروپی ئەزمونگەری یە کەم که بابەتە که دەخوین بە پیتی ستراتیژی شەش رەهەندی (PDEODE) و ناوندی ژمیریاری نمەرەکانی گروپی ئەزمونگەری یە کەم که بابەتە که دەخوین بە پیتی ستراتیژی سۆم (SWOM) لەتاقیکردنەوهی پاشەکیدان. پاش جیبەجیگردنی ھاوکیشەیی ئاماری (شیفی- Sheffe) لەنیوان نمەرەکانی خستەکارانی هەردوگروپی ئەزمونگەری یە کەم و ئەزمونگەری دووم دەرکەوت که جیاوازی بەلگەداری ئاماری لەسەر ئاسستی (٠,٠٥) لەنیوان نمەرەکانی

پشت بەست بە ئەزموننی سەرەتای (٢٧٪) ی تووژی سەر (کۆمەلەیی بالا) و (٢٧٪) ی تووژی خواروو (کۆمەلەیی نزم) بەهەیی کارای جیگرهه هەتەکانی سەرجهم برگەکانی تاقیکردنەوه که دۆزرایهه که ئەنجامی سەرجهمیان بە (ناقس - دەرچوون، بەم شێوەیەش سەرجهم جیگرهه وەکان شیابووون بۆ هەربرگەییە ک لە برگەکانی تاقیکردنەوه کە.

٣-٦ ماوهی ئەزمونە که

تووژینەوه که لە رۆژی شەمە بەرواری (٢٤/٩/٢٠٢٢) دەستی پیکرد و لە رۆژی دووشەمە بەرواری (٢١/١١/٢٠٢٢) زکوئای بە وتنەوهی بابەتەکان هات، (٢٤) پلانی وانەوتنەوه لەم ماوهیەدا ئامادەکرا بۆهەریە ک لە گروپەکان و رۆژەکانی (دوو شەمە ٣/١٠/٢٠٢٢ - شەمە ٨/١٠/٢٠٢٢) پشوووی فەری بوو ئەژمار نەکرا، لە رۆژی پینج شەمە بەرواری (٢٤/١١/٢٠٢٢) تاقیکردنەوهی دەستکەوت جیبەجیگرهه بەسەر هەرسێ گروپی تووژینەوه کە.

٣-٧ ھاوکۆلکەیی ئاماری

لەم تووژینەوهیەدا بە کارهێنرا بەرنامەیی ئاماری (SPSS) ئەم بەرنامە ئاماریانەیی خوارهه جیبەجیگرهه: (ھاوکۆلکەیی ئاماری ئاماری (ONE WAY ANOVA) - ھاوکۆلکەیی ئاماری (شیفی- Sheffe) - ھاوکۆلکەیی ئاماری پیرسون-ئاسستی گرانی و ئاسانی- هیزی جیاکاری- کارای جیگرهه هەتەکان)

بەشی چوارهه

خستەنەرۆوی ئەنجامەکان و شیکردنەوهیان

٤-١-١ خستەنەرۆوی ئەنجامی گریمانەیی سەرەکی یە کەم:

بەمەبەستی دنیابوونەوه لە رادە و ئاسستی دەستکەوتی خویندکاران لە هەرسێ گروپی تووژینەوه که دەقی گریمانەیی یە کەم دارئێراوه که بریتییە لە (جیاوازی بەلگەداری ئاماری نیه لە سەرئاسستی (٠,٠٥) لەنیوان ناوەندی ژمیریاری نمەرەکانی دەستکەوتی خویندکارانی گروپی ئەزمونگەری یە کەم که بابەتە که دەخوین بە پیتی ستراتیژی شەش رەهەندی (PDEODE) پاشان ناوەندی ژمیریاری نمەرەکانی خویندکاران دیاریکرا گروپی ئەزمونگەری یە کەم که بابەتە کایان خویند بە ستراتیژی شەش رەهەندی (PDEODE) بریتیی بوو لە (٢٧,٤٥) بە لادانی پێوهی (٨,٢٠)، گروپی ئەزمونگەری دووم که بابەتە کایان خویند بە ستراتیژی سۆم (SWOM) بریتیی بوو لە (٣٣,٤٠) بە لادانی پێوهی (٧,١٩)، گروپی کۆنترۆلکراو که بابەتە کایان بەرئێگەیی ئاسای خویند بریتیی بوو لە (٢١,٣٥) بە لادانی پێوهی (٦,٨٠). بەم شێوەیەش دەرەدە کەوتی که جیاوازی لە نیوان گروپەکانی تووژینەوه کەدا لە ناوەندی ژمیریەدا هەیه و تووژەر بۆ دنیابوونەوه و

گروپ	ژماره ی خوندکاران	ناوهندی زمره ی	لادانی بزه ی	به های (شیفی)		ناسی به لگه داری (۰،۰۵)
				نهمارکراو	حشهی	
نهموونگه ری به کم	۲۰	۲۷،۴۵	۸،۲۰	۶،۵۴	۴،۱۰	به لگه داره
کۆنترۆلکراو	۲۰	۲۱،۲۵	۶،۸۰			

لهم خشته یه دا درده که ویت ناوهندی ژمیره ی گروپی ئەزموونگه ری یه کم بریتیه له (۲۷،۴۵) ه، ناوهندی ژمیره ی گروپی کۆنترۆلکراو بریتیه له (۲۱،۳۵)، ههروه ها به های ئەژمارکراوی (شیفی- Sheffe) بریتیه له (۶،۵۴) که گه وره تره له ناسی ئاماژه ی (۰،۰۱) و به های خشته ی (شیفی- Sheffe) که بریتیه له (۴،۱۰)، به نهری ئازادی (۱-۳۸) به ناسی به لگه داری (۰،۰۵)، به شیه هه ش درده که ویت که جیاوازی به لگه داری ئاماری هه به له نیاوان هه ردوو گروپی ئەزموونگه ری یه کم و گروپی کۆنترۆلکراو له به رزه ونه ندی گروپی ئەزموونگه ری یه کم. ئەمه ش واتای ره تکرده وه ی گریمانه یه و قبولکردنی گریمانه ی جیگره وه واته هه بوونی جیاوازی به لگه داری ئاماری له نیاوان هه ردوو گروپی توژینه وه که.

۳- خستنه پرووی ئەنجامی گریمانه ی لاوه کی سیه م:

به مه به سستی وه لامدانه وه ی گریمانه ی لاوه کی سیه م که بریتیه له (جیاوازی به لگه داری ئاماری نیه له سه ناسی (۰،۰۵) له نیاوان ناوهندی ژمیریاری نهره کانی ده سته که وتی خوندکارانی گروپی ئەزموونگه ری دووم که بابه ته که ده خوتین به پی ستراتیژی سوم (SWOM) و ناوهندی ژمیریاری نهره کانی گروپی کۆنترۆلکراو که بابه ته که ده خوتین به ریگی ناسی له تاقیکردنه وه ی پاشه کیدا). پاش جیه جیکردنی هاوکیشه ی ئاماری (شیفی- Sheffe) له نیاوان نهره کانی خوندکارانی هه ردوگروپی ئەزموونگه ری دووم و گروپی کۆنترۆلکراو له تاقیکردنه وه ی پاشه کی ده سته که وتدا، ده رکه وت که جیاوازی به لگه داری ئاماری له سه ناسی (۰،۰۵) له نیاوان نهره کانی خوندکارانی هه ردوو گروپ هه به وه ک له خشته ی ژماره (۷) دیاره.

خشته ی ژماره (۷) ئەنجامی به کاره یانی هاوکیشه ی ئاماری شیفی و خستنه پروی ناوهندی ژمیره ی و لادانی پیوه ری له نیاوان هه ردوو گروپی ئەزموونگه ری دووم و کۆنترۆلکراو له تاقیکردنه وه ی پاشه کی ده سته که وتدا

گروپ	ژماره ی خوندکاران	ناوهندی زمره ی	لادانی بزه ی	به های (شیفی)		ناسی به لگه داری (۰،۰۵)
				نهمارکراو	حشهی	
نهموونگه ری دووم	۲۰	۲۲،۴۰	۷،۱۹	۲۹،۵۸	۴،۱۰	به لگه داره
کۆنترۆلکراو	۲۰	۲۱،۲۵	۶،۸۰			

لهم خشته یه دا درده که ویت ناوهندی ژمیره ی گروپی ئەزموونگه ری دووم بریتیه له (۲۳،۴۰) ه، ناوهندی ژمیره ی گروپی کۆنترۆلکراو بریتیه له (۲۱،۳۵)، ههروه ها به های

خوندکارانی هه ردوو گروپ هه به وه ک له خشته ی ژماره (۵) دیاره.

خشته ی ژماره (۵) ئەنجامی به کاره یانی هاوکیشه ی ئاماری شیفی و خستنه پروی ناوهندی ژمیره ی و لادانی پیوه ری له نیاوان هه ردوو گروپی ئەزموونگه ری یه کم و دووم له تاقیکردنه وه ی پاشه کی ده سته که وتدا

گروپ	ژماره ی خوندکاران	ناوهندی زمره ی	لادانی بزه ی	به های (شیفی)		ناسی به لگه داری (۰،۰۵)
				نهمارکراو	حشهی	
نهموونگه ری به کم	۲۰	۲۷،۴۵	۸،۲۰	۵،۹۴	۴،۱۰	به لگه داره
نهموونگه ری دووم	۲۰	۲۲،۴۰	۷،۱۹			

لهم خشته یه دا درده که ویت ناوهندی ژمیره ی گروپی ئەزموونگه ری دووم بریتیه له (۳۳،۴۰) که گه وره تره له ناوهندی ژمیره ی گروپی ئەزموونگه ری یه کم بریتیه له (۲۷،۴۵)، ههروه ها به های ئەژمارکراوی (شیفی- Sheffe) بریتیه له (۵،۹۴) که گه وره تره له ناسی ئاماژه ی (۰،۰۲) و به های خشته ی (شیفی- Sheffe) که بریتیه له (۴،۱۰)، به نهری ئازادی (۱-۳۸) به ناسی به لگه داری (۰،۰۵)، به شیه هه ش درده که ویت که جیاوازی به لگه داری ئاماری هه به له نیاوان هه ردوو گروپی ئەزموونگه ری یه کم و گروپی ئەزموونی دووم له به رزه ونه ندی گروپی ئەزموونگه ری دووم. ئەمه ش واتای ره تکرده وه ی گریمانه ی دووم و قبولکردنی گریمانه ی جیگره وه واته هه بوونی جیاوازی به لگه داری ئاماری له نیاوان هه ردوو گروپی توژینه وه که.

۲- خستنه پرووی ئەنجامی گریمانه ی لاوه کی دووم:

به مه به سستی وه لامدانه وه ی گریمانه ی لاوه کی دووم که بریتیه له (جیاوازی به لگه داری ئاماری نیه له سه ناسی (۰،۰۵) له نیاوان ناوهندی ژمیریاری نهره کانی ده سته که وتی خوندکارانی گروپی ئەزموونگه ری یه کم که بابه ته که ده خوتین به پی ستراتیژی شه ه ره نه ندی (PDEODE) و ناوهندی ژمیریاری نهره کانی گروپی کۆنترۆلکراو که بابه ته که ده خوتین به ریگی ناسی له تاقیکردنه وه ی پاشه کیدا). پاش جیه جیکردنی هاوکیشه ی ئاماری (شیفی- Sheffe) له نیاوان نهره کانی خوندکارانی هه ردوگروپی ئەزموونگه ری یه کم و گروپی کۆنترۆلکراو له تاقیکردنه وه ی پاشه کی ده سته که وتدا ده رکه وت که جیاوازی به لگه داری ئاماری له سه ناسی (۰،۰۵) له نیاوان نهره کانی خوندکارانی هه ردوو گروپ هه به وه ک له خشته ی ژماره (۶) دیاره.

خشته ی ژماره (۶) ئەنجامی به کاره یانی هاوکیشه ی ئاماری شیفی و خستنه پروی ناوهندی ژمیره ی و لادانی پیوه ری له نیاوان هه ردوو گروپی ئەزموونگه ری یه کم و کۆنترۆلکراو له تاقیکردنه وه ی پاشه کی ده سته که وتدا

کارامه‌ی بیرکردنه‌وه و پرۆسه هزرپییه ئامانجداره‌کان پیکه‌وه ده‌به‌ستیتیه‌وه. (عبدالسلام: ۲۰۲۱، ۲۳۹)

-ئهم ستراتیژه‌کارده‌کات بۆچاره‌سه‌رکردنی گرفته‌فیرکاریه‌کان به‌شیوه‌یه‌کی زانستی به‌هه‌ل‌بژاردن و دیاریکردنی باشرین بژارده له‌لایه‌ن خوتیندکارانه‌وه به‌له‌به‌رچاوگرتنی گرفته‌زانستییه‌کان و ئه‌و‌رپگه‌یه‌ی که تیدا زۆرتین خوتیندکار بۆچونه‌کانیانی تیدا ده‌خه‌نه‌روو.

-فه‌راهه‌م کردنی ژینگه‌ی فیرکاری و ئاماده‌کردنی گرووپه‌ فیرکاریه‌کان به‌پیتی هه‌نگاهه‌ دیاریکراوه‌کانی ئهم ستراتیژه‌هۆکار بوون بۆ به‌رپوه‌چونی وانه‌کانی رۆژانه‌به‌شیوه‌یه‌کی زانستی و دروستکردنی ژینگه‌یه‌ک که تیایدا خوتیندکار هه‌ول‌بدات بۆچونه‌کانی خۆی له‌میانی گرووپه‌کاندا بخاته‌روو ئهمه‌ش بواری ئه‌وه‌ی بۆره‌خساندوه‌که سه‌رکه‌وتوبیت له‌به‌ده‌سته‌پێانی مه‌عریفه‌ و لیکدانه‌وه‌ی زانستی بابته‌که‌دا. بۆیه‌ ئه‌نجامی تووتینیه‌وه‌که له‌م گۆراوه‌دا هه‌وارپه‌له‌گه‌ل تووتینیه‌وه‌کانی (العتابی: ۲۰۱۳- العبدوان و داود: ۲۰۱۸، Hussein&Mater:2020)

۲-۲-۴ سه‌رکه‌وتنی گروپی ئه‌زمونگه‌ری یه‌که‌م که بابته‌که‌یان ده‌خوتیند به‌ستراتیژی (شه‌ش ره‌هه‌ندی- PDEODE) به‌سه‌ر گرووپه‌ کۆنترۆلکراویدا که بابته‌که‌یان به‌ریگه‌ی ئاسای ده‌خوتیند له‌تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌سته‌که‌وتندا، له‌م روه‌وه‌ تووتینیه‌وه‌ بۆ:

-هه‌نگاهه‌ زانستییه‌کانی ستراتیژی (شه‌ش ره‌هه‌ندی- PDEODE) بواری بۆخوتیندکاران ده‌ره‌خسینیت تا له‌چارچۆیه‌ی گرووپه‌ فیرکاریه‌کاندا بیراجیاوازه‌ زانستییه‌کانیان ده‌ریاره‌ی بابته‌ی میژووی شارستانیه‌ته‌کانی پۆلی ده‌یه‌می و یه‌یه‌ی بخره‌نه‌روو به‌جۆریک له‌میانه‌یه‌وه‌ هانی خوتیندکار ده‌دریت بۆ گه‌شه‌پیدانی زانستی و به‌ده‌سته‌پێانی مه‌عریفه‌ و گۆرینه‌وه‌ی بیروبۆچونه‌کان. -ستراتیژه‌که‌ تواناکانی خوتیندکار گه‌شه‌پیدهدات بۆپراکتیزه‌کردنی کرداره‌ زانستییه‌کانی وه‌ک پێشبینی کردن و تیبینی کردن و لیکدانه‌وه‌ وه‌ک (قطامی: ۲۰۱۳) ئامازه‌ی پیدهدات ستراتیژه‌که‌ هۆکارپه‌که‌ بۆ گه‌شه‌پیدانی و باشرکردنی کارامه‌یه‌یه‌کانی گفتوگۆ و تووتینیه‌ی خوتیندکاران ئهمه‌ش هاندهره‌ بۆ به‌ده‌سته‌پێانی توانای هه‌لسه‌نگاندی خودی لای خوتیندکار. (قطامی: ۲۰۱۳، ۴۲۲)

-کارکردن به‌پیتی گرووپه‌ فیرکاریه‌کان هه‌وته‌ریب به‌هه‌نگاهه‌ زانستییه‌کانی ستراتیژه‌که‌ هۆکاره‌ بۆ به‌رزرکردنه‌وه‌ی ئاسای ده‌سته‌که‌وت و گه‌شه‌پیدانی توانای زانستی خوتیندکاران له‌گه‌یشتن به‌چاره‌سه‌ری زانستیانه‌ی بابته‌ فیرکاریه‌کان و لیکدانه‌ و رافه‌ی وردی بابته‌یانه‌.

-خوتیندکاران له‌میانی گرووپه‌ فیرکاریه‌کاندا به‌پیتی هه‌نگاهه‌ زانستییه‌کانی ئهم ستراتیژه‌ ئه‌و‌چالاک و کارانه‌ی که له‌خۆی ده‌گرت کاریان کرد وه‌ک (Costu:2008) ئامازه‌ی بۆ ده‌گاتن

ئه‌ژمارکراوی (شیفی- Sheffe) بریتییه‌ له‌ (۲۹،۵۸) که گه‌وره‌تره‌ له‌ ئاسای ئامازه‌ی (۰،۰۰) و به‌های خشته‌ی (شیفی- Sheffe) که بریتییه‌ له‌ (۴،۱۰)، به‌نمره‌ی ئازادی (۱-۳۸) به‌ئاسای به‌لگه‌داری (۰،۰۰)، به‌م شیوه‌یه‌ش ده‌رده‌که‌وت که جیاوازی به‌لگه‌داری ئاماری هه‌یه‌ له‌نیوان هه‌ردوو گرووپه‌ ئه‌زمونگه‌ری دووهم و گرووپه‌ کۆنترۆلکراو له‌به‌رزه‌وندی گرووپه‌ ئه‌زمونگه‌ری دووهم. ئهمه‌ش واتای ره‌نکردنه‌وه‌ی گریمانیه‌ی چواره‌م و قبولکردنی گریمانیه‌ی جیگه‌وه‌ واته‌ هه‌بوونی جیاوازی به‌لگه‌داری ئاماری له‌نیوان هه‌ردوو گرووپه‌ تووتینیه‌وه‌که‌.

۴-۲ لیکدانه‌وه‌ی ئه‌نجامه‌کان

ئه‌نجامه‌ به‌ده‌سته‌هاتوه‌وه‌کانی تووتینیه‌وه‌که ئامازه‌ به‌هه‌بوونی جیاوازی به‌لگه‌داری ئاماری ده‌که‌ن له‌نیوان گرووپه‌کانی تووتینیه‌وه‌که له‌گۆراوی ده‌سته‌که‌وتندا به‌م شیوه‌یه‌ی خواره‌وه‌: ۲-۴-۱ سه‌رکه‌وتنی گروپی ئه‌زمونگه‌ری دووهم که بابته‌که‌یان ده‌خوتیند به‌ستراتیژی SWOM به‌سه‌ر گرووپه‌ کۆنترۆلکراویدا که بابته‌که‌یان به‌ریگه‌ی ئاسای ده‌خوتیند له‌تاقیکردنه‌وه‌ی ده‌سته‌که‌وتندا، له‌م روه‌وه‌ تووتینیه‌وه‌ هۆکاره‌کان ده‌گه‌رینیتیه‌وه‌ بۆ:

-هه‌نگاهه‌ زانستییه‌کانی ستراتیژی (سوم - SWOM)، به‌جۆریک داریژراون که گۆرانکاری له‌ پرۆسه‌ی فیرکردن له‌ شیوازه‌ کلاسیکیه‌کان بۆ شیوازه‌ نووتیه‌کانی فیربوون ده‌که‌ن.

-ئهم ستراتیژه‌ هۆکاره‌ بۆ ورژاندنی هزرپانه‌ی خوتیندکار و خسته‌گه‌ری تواناکانی بۆ به‌ده‌سته‌پێانی مه‌عریفه‌ ئهمه‌ش هۆکاره‌ بۆ ئه‌وه‌ی خوتیندکار هه‌ول‌بدات پرۆسه‌ هزرپه‌یه‌کانی وه‌ک بیرکردنه‌وه‌، شیکردنه‌وه‌، هه‌لسه‌نگاندن، هه‌لنیجان، به‌ده‌سته‌پێانی کارامه‌ی بۆ فیربوونی خودی به‌کاربه‌پێیت.

-کارکردن به‌پیتی ستراتیژی (سوم - SWOM) له‌نیوگرووپه‌ فیرکاریه‌کاندا هۆکاره‌ بۆ ده‌رخسته‌نی توانا جیاوازه‌کانی خوتیندکاران و بروده‌دان به‌م توانایانه‌.

-ستراتیژی (سوم - SWOM) یه‌کیکه‌ له‌ستراتیژه‌کارا فیرکاریه‌کان له‌به‌رته‌وه‌ی له‌کاتی وانه‌وتنه‌وه‌ی رۆژانه‌ی ناوچۆلدا که‌شیکێ گفتوگۆئامیزی زانستی له‌نیوان خوتیندکاراندا ده‌ره‌خساند.

- ئهم ستراتیژه‌ کار ده‌کات بۆ ئاماده‌کردنی نه‌وه‌یه‌کی هۆشیار، که توانای بیرکردنه‌وه‌ و ورژاندنی هزرپانه‌ی هه‌بیت بۆ بابته‌ی میژوو ئهمه‌ش هۆکاره‌ بۆ ئه‌وه‌ی که خوتیندکار له‌میانه‌ی گرووپه‌ فیرکاریه‌کاندا بیری ره‌خنه‌گرانه‌ی گه‌شه‌ده‌کات و هه‌ول‌ده‌دات رینگا‌نووی و جیاوازه‌کان بۆ بیرکردنه‌وه‌ به‌کاربه‌پێیت. وه‌ک (عبدالسلام: ۲۰۲۱) ئامازه‌ی پیدهدات که ستراتیژی (سوم - SWOM) له‌سه‌ر بنه‌مای پیکه‌وه‌ به‌ستنی کارامه‌ی بیرکردنه‌وه‌ به‌پیکه‌هاته‌ی وانه‌که‌ ده‌کاته‌وه‌ به‌جۆریک

لهنیوخویاندا بیرلوهه بکه نهوه که بېشپرکېبه کی زانستی لهبه دسه تهپنان و بهروه پېشبردنی ئاستی زانستیان و به گه رختی تواناکانیا ننهجام بدن.

خویندکارله میانی وتنهوهی بابته میژوودا بهم ستراتیژ ههست دهکات خویندن مانای ههیه بهتایبهتی بابته میژوو که پتویستی به لیکدانه و شیکردنهوه و ههئسه نگاندن و خستنهرووی بۆچونه کان ههیه، بۆیه خویندکارانی گرووی ئەزمونگهری دووهم چالاک و کارتر تواناکانی خوین ئاراسته کردوه له میانی وتنهوهی بابته کاند، ئەمهش هۆکار بوه بۆ بهدهستهپنان و دهستکوت له بابته کهدا، لهم روهوه (العدوان و احمد: ۲۰۱۸) پپیان وایه لهکاتی وانهوتنهوه به ستراتیژی (سوم - SWOM) خویندکار زیاتر پيشوازی لهبابته میژوو دهکات و ههست دهکات که خویندن واتای ههیه ئەمهش هۆکار دهبیت بۆ پيشوازیه کی باش و بهردهوامی لهسهر خویند (العدوان و احمد: ۲۰۱۸، ۴۴۵)

بهشی پینجه م

دهرته نجام و راسپارده و پینشیا زه کان

۱-۵ دهرته نجامه کانی توئینهوه که:

له بهر رۆشنای ئەنجامه بهدهستهتاهوه کان و سنوری توئینهوه که توئهر ئەم دهرته نجامانهی خوارهوه دهخاته روو: ۱-۱-۵ به کارهینانی ستراتیژی SWOM وهک یه کیک له ستراتیژه فیکارییه نوپیه کان له بهر ئەوهی یارمه تیدره له بهر زکردنهوهی ئاستی دهستکوت لای خویندکارانی گرووی ئەزمونگهری دووم بهراورد به خویندکاران له گرووی ئەزمونگهری یه که م و گرووی کۆنترۆلکراو لهبابته میژوو.

۲-۱-۵ به کارهینانی ستراتیژی شهش رهههندی وهک یه کیک له ستراتیژه فیکارییه نوپیه کان له بهر ئەوهی یارمه تیدره له بهر زکردنهوهی ئاستی دهستکوت لای خویندکارانی گرووی ئەزمونگهری یه که م بهراورد به خویندکاران له گرووی کۆنترۆلکراو لهبابته میژوو.

۳-۱-۵ کارای ستراتیژی SWOM ، و بهر زکردنهوهی ئاستی دهستکوتی خویندکارانی پۆلی دهیهی وپیهی بهراورد به ستراتیژی شهش رهههندی و ریکهی ئاسای.

۴-۱-۵ کارای ستراتیژی شهش رهههندی بهراورد به ریکهی ئاسای له بهر زکردنهوهی ئاستی دهستکوتی خویندکارانی لای خویندکارانی پۆلی دهیهی وپیهی لهبابته میژوو.

۲-۵ راسپارده کانی توئینهوه که:

پشت بهست به ئەنجامه کانی توئینهوه که توئهر ئەم راسپاردانه دهخاته روو:

۱-۲-۵ وهزارهتی خویندنی بالای حکومهتی ههیهی کوردستان / عیراق زانکۆکان راسپیریت ستراتیژی شهش

ئهمهش هۆکار بوو بۆ گۆرینهوهی بیروبوچونه کان و گفتوگۆیه کی ورد و زانستیانه دهربارهی ئەو دیارده و بۆچونهی خرایه رووله نیوان خویندکاراندا. (Costu:2008,4)، بۆیه ئەنجامی توئینهوه که له م گۆراوه دا هوارپایه له گه ل ئەنجامی توئینهوهی (نوفله و ورزان- ۲۰۲۰)

۳-۲-۴ سه رهکه وتنی گروپی ئەزمونگهری دووهم که بابته که یان به ستراتیژی (سوم - SWOM)، ده خویند، به سه ر گرووی ئەزمونگهری به که مدا که بابته که یان به ستراتیژی (شهش رههههندی - PDEODE) ده خویند له تاقیکردنهوهی دهستکوت و تدا، له م روهوه توئهر هۆکاره کان ده گه رینیتیه وه بۆ:

پروسی وانهوتنهوهی رۆژانهی بابته میژوو شارستانییه ته کانی پۆلی دهیهی وپیهی به ستراتیژی (سوم - SWOM)، کاریگهری زیاتره وهک وتنهوهی وانه کانی هه مان بابته به ستراتیژی (شهش رههههندی - PDEODE) ، و هۆکاره بۆ بهر زکردنهوهی ئاستی دهستکوت لای خویندکاران، له بهر ئەوهی هه ر دوو ستراتیژه کۆمه لیک ههنگاوی زانستی جیاوازی خوین ههیه، که وهک دیاره ههنگاوه زانستییه کانی ستراتیژی (سوم - SWOM) کاریگهری زیاتری له سه ر رافه و لیکدانه وه کانی خویندکاران بۆ بابته که به جیهیتیه وه.

خویندکارانی گرووی ئەزمونگهری دووهم که به ستراتیژی (سوم - SWOM) بابته که یان ده خویند له ماوهی جیه جیکردنی توئینهوه که دا سودی زیاتریان له ئەزمونگه که وه رگرتوه و له چاو خویندکارانی گرووی ئەزمونگهری یه که م که بابته که یان به ستراتیژی (شهش رههههندی - PDEODE) ده خویند، ئەمهش هۆکار بوه بۆ ئەوهی که دهستکوتی ئە کادیمیان باشریت.

گشتگیری له روی ئامانج و پیکهاته و ههنگاوه زانستییه کانی ستراتیژه که وه هۆکاریکی ریکه شهک ره بۆ سه رهکه وتنی گرووی ئەزمونی دووهم له دهستکوت و تدا، چونکه خویندکاران له میانی کارکردن به ستراتیژه که هه موو توانا ههزییه کانی خوین به کارهیناوه له کاتی وانه کاند، له م روهوه (عبدالکریم: ۲۰۰۹) ئامازه به وه دهکات که ئەم ستراتیژه گشتگیره ئەمهش به و واتایهی که ستراتیژه که هه موو بابته فیکاریه کان و سه رجه م خویندکارانی ناو گروویکی فیکاری ده گرتیه وه له خویندگه دا. (عبدالکریم: ۲۰۰۹، ۲۰۰)

خویندکارانی گرووی ئەزمونی دووهم له سه ر ئاستی تاک یان کۆی گرووی فیکارییه که که به ستراتیژی (سوم - SWOM) وانه که یان خویند ناگیان زیاتر بوه بۆ بابته که، ئەمهش هۆکار بوه بۆ چالاک کردن و هاندانی کۆی گرووی که و به رده وای دان به و توئهر زانستییه کان له چوارچیهی گرووی فیکارییه کاند له میانی وتنهوهی بابته که دا، ئەمهش که شیک زانستی گفتوگۆ ئامیزی وای فراهه م کردوه که خویندکاران

سه‌رجاوه‌کان

- ۱- رابوژرتی کۆتای کۆنگره‌ی په‌روه‌رده‌ی، (۲۰۰۷)، وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده- حکومتی هه‌رێمی کوردستان، لێژنه‌ی بالای کۆنگره‌ی په‌روه‌رده‌ی، چاپخانه‌ی وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده- هه‌ولێر.
- ۲- قادر، رهمه‌زان همه‌ده‌مین، (۲۰۱۶)، پێوانه و هه‌سه‌نگاندنی په‌روه‌رده‌ی، چ ۱، چاپخانه‌ی جوارچرا- سلێمانی.
- ۳- قادر، رهمه‌زان همه‌ده‌مین، (۲۰۲۰)، تیۆره‌کانی فیزیۆن، چ ۱، چاپخانه‌ی سایه- سلێمانی.
- ۴- ئیترتوغرو، خالدی، (۲۰۱۷)، رێبه‌ری خۆیندکار، و/ سامال عه‌کاش عمر، چ ۱، ناوه‌ندی راگه‌یانده‌ی ئارا- سلێمانی.
- ۵- ابراهیم، فاطمه عبدالفتاح احمد (۲۰۲۰)، فاعلیه‌ی استراتیجیه‌ی الأبعاد السداسیه (PDEODE) فی التحصیل و مه‌ارات التفكير المستقبلی لیدی طلاب کلیه‌ی التریبه‌ی شعبه‌ی التاريخ، جامعه‌ی عین شمس- کلیه‌ی التریبه- مجله‌ی القراءه‌ و المعرفه، العدد (۲۱۹) - ۲۰۲۰م.
- ۶- حسن، اصیل فائق (۲۰۲۰)، فاعلیه‌ی استراتیجیه‌ی PDEODE فی اکتساب مفاهیم التاريخیه فی ماده‌ی التاريخ لیدی طالبات الصف الرابع الأدي، رساله‌ی ماجستیر المنشوره، مجله‌ی کلیه‌ی التریبه‌ی للبنات، جامعه‌ی بغداد، العدد (۳۱) - ۲۰۲۰م.
- ۷- خریشه، علی کاید سلیم (۲۰۰۴)، مه‌ارات التفكير التاريخی فی کتب التاريخ للمرحله‌ی الثانویه، مجله‌ی کلیه‌ی التریبه- جامعه‌ی الامارات العربیه‌ المتحده، السنه‌ی التاسعه‌ العشر، العدد (۲۱)، ۲۰۰۴م.
- ۸- خضره فخری رشید، (۲۰۱۴)، طرائق تدریس الدراسات الاجتماعیه، ط ۲، دارالمسیره للنشر والتوزیع، عمان- الاردن.
- ۹- الزبیدی، مجد علی، (۲۰۱۹)، أثر استراتیجیه‌ی (SWOM) فی تنمیه‌ی مه‌ارات التفكير التأملي لیدی طلاب الصف الثاني الثانوي فی محافظه‌ القنفذه، مجله‌ی جامعه‌ی أم القرى للعلوم التربویه والنفسیه - المجلد ۱۰ - عدد ۲- ج ۱.
- ۱۰- عبدالسلام، مجد (۲۰۲۱)، استراتیجیات التدریس الحدیثه (دلیل معلم الناجح)، مکتبه‌ی نور.
- ۱۱- العتایی، سماء علاه خلیل، (۲۰۱۳)، أثر استراتیجیه‌ی سوم (SWOM) فی تحصیل ماده‌ی التاريخ والاحتفاظ بها لیدی طالبات الصف الرابع الأدي، جامعه‌ی بغداد، کلیه‌ی التریبه‌ی ابن رشد، رساله‌ی ماجستیر غیرمنشوره.
- ۱۲- العدوان، زید سلیمان، و احمد عیسا داود، (۲۰۱۸)، اثر استخدام استراتیجیه‌ی سوم SWOM فی التدریس التاريخ علی التحصیل و اکتساب مه‌ارات التفكير فوق المعرفیه لیدی طلاب الصف التاسع الاساسي فی الاردن، مجله‌ی العلوم التربویه والنفسیه، مجلد ۱۹ عدد ۲.
- ۱۳- العسیری، عمر احمد، (۲۰۲۱)، SWOM - سوام النموذج الأمثل الشامل للمدرسة، ط ۲.
- ۱۴- قطای، یوسف محمود، (۲۰۱۳)، استراتیجیات التعلیم و التعلیم المعرفیه، ط ۱، دارالمسیره للنشر والتوزیع والطباعه، الاردن- عمان.
- ۱۵- الكبیسی، عبدالواحد حمید، و مجد فخری عبدالعزیز (۲۰۱۶)، أثر الاستراتیجیه‌ی الأبعاد السداسیه (PDEODE) فی التحصیل والدفاعیه‌ العقلیه فی الرياضیات لیدی طلاب الرابع الأدي، المجله‌ی الدولیه‌ی التربویه‌ المتخصصه، المجلد (۵)، العدد (۱۱) - تشرين الثاني. ۲۰۱۶.
- ۱۶- الكبیسی، عبدالواحد حمید، (۲۰۰۷)، القیاس والتقویم تجدیدات و مناقشات، ط ۱، دارجریر للنشر والتوزیع، عمان- الاردن.
- ۱۷- المحاسنه، ابراهیم مجد، و مهیدات، عبدالحکیم علی، (۲۰۰۹)، القیاس والتقویم الصفی، ط ۱، دار جریر للنشر والتوزیع، عمان- الاردن.
- ۱۸- مرتضی، حسین عدنان (۲۰۱۹)، اتجاهات مدرسی التاريخ فی المرحله‌ الاعداویه نحو تطبیق استراتیجیات التعلیم النشط.

په‌هه‌ندی و SWOM وه‌ک دوو ستراتیژی گرینگی فیکاری و پروگرامی گرینگی له‌ چوارچیه‌ی بابه‌تی رینگاکانی وانه‌وتنه‌وه‌دا له‌ کۆلیژ په‌روه‌رده‌یه‌یه‌ی کاندایه‌ی بختیوتیت.

۲-۲-۵ وه‌زاره‌تی په‌روه‌رده‌ی حکومتی هه‌رێمی کوردستان/ عێراق مامۆستایان له‌ گرینگی به‌کارهێنانی ستراتیژه‌ی فیکارییه‌ی کان و له‌نیویاندایه‌ی ستراتیژی شه‌ش په‌هه‌ندی و SWOM ئاگادار بکاته‌وه‌.

۳-۲-۵ سه‌ره‌رشته‌یاری په‌روه‌رده‌ی و پسپۆران رۆلی کارا بگێرن له‌ پێشیارکردن و راسپاردنی مامۆستایان بابه‌تی میژوو به‌گشتی و مامۆستایان قو‌ناغی ده‌یه‌می و ئیژوی به‌تایبه‌تی بۆ به‌کارهێنان و گرینگی دان به‌ ستراتیژه‌ی فیکارییه‌ی نوێیه‌ی کان له‌ نیویاندایه‌ی ستراتیژی (شه‌ش په‌هه‌ندی و SWOM).

۴-۲-۵ پسپۆران و مامۆستایان له‌ خوله‌کانی رینگاکانی وانه‌وتنه‌وه‌ (پیداگۆجی) له‌ وه‌زاره‌تی خۆیندنی بالا و خوله‌کانی شایندنی مامۆستایان په‌روه‌رده‌ی ئه‌م دوو ستراتیژه‌ی فیکارییه‌ی به‌کارهێنن، له‌ به‌ر ئه‌وه‌ی له‌ رینگه‌یه‌وه‌ ده‌توانن مامۆستایان ئاشنا بکهن به‌ دوو ستراتیژی گرینگی فیکاری.

۵-۲-۵ مامۆستایان بابه‌تی میژوو له‌ رینگه‌ی ئاشنا بوون به‌ ستراتیژی (شه‌ش په‌هه‌ندی و SWOM) به‌ دیاریکردنی هه‌نگاوه‌ زانستییه‌ی کانیا ن ئاراسته‌ی وانه‌ فیکارییه‌ی کان بابه‌تی میژوو له‌ تیۆریه‌وه‌ بگۆرن بۆ پراکتیک به‌جۆریک که‌ خۆیندکار ته‌نها گۆنرێنه‌ییت و ئه‌زه‌ری بابه‌ته‌کان بکات به‌لکه‌ هه‌ول ببات بۆ به‌ده‌سته‌هێنانی مه‌عریفه‌ی له‌ رینگه‌ی گه‌فتگۆی زانستی به‌پێی هه‌نگاوه‌کانی ئه‌م دوو ستراتیژه‌ی، ئه‌مه‌ش له‌ رینگه‌ی به‌کارهێنانی ئه‌م دوو ستراتیژه‌ی له‌وانه‌ کانیا.

۳-۵ پێشنامه‌ی کان توێژینه‌وه‌که‌:

بۆ ته‌واو بوونی ئه‌م توێژینه‌وه‌یه‌ی توێژه‌ر پێشنامه‌ی ئه‌م ناوینشانانه‌ ده‌کات بۆ توێژینه‌وه‌ی ده‌هاتوو:

۱-۳-۵ کاریگه‌ری ستراتیژی شه‌ش په‌هه‌ندی و SWOM ، له‌سه‌ر ده‌سته‌کوت و وه‌رگرتنی چه‌مه‌که‌ میژوویه‌ی کان لای خۆیندکارانی قو‌ناغه‌کانی دیکه‌ (بنه‌ره‌تی، ئاماده‌ی، زانکۆ).

۲-۳-۵ کاریگه‌ری ستراتیژی شه‌ش په‌هه‌ندی و SWOM ، له‌ چاره‌سه‌رکردنی گه‌فته‌کان و بیرکردنه‌وه‌ی ئه‌رینی لای خۆیندکارانی قو‌ناغه‌کانی (ئاماده‌ی- زانکۆ) له‌ بابه‌تی میژوو.

۳-۳-۵ کاریگه‌ری هه‌ریه‌ک له‌ ستراتیژه‌ی کان شه‌ش په‌هه‌ندی و SWOM ، به‌شێوه‌یه‌ی که‌ سه‌ره‌خۆ له‌سه‌ر هه‌رگۆراویکی تری پاشکۆ بۆ هه‌ریه‌ک له‌ قو‌ناغه‌کانی خۆیندن.

۴-۳-۵ کاریگه‌ری به‌کارهێنانی هه‌ریه‌ک له‌ ستراتیژی شه‌ش په‌هه‌ندی و SWOM ، له‌سه‌ر هه‌رگۆراویکی تری پاشکۆ به‌راورد به‌ ستراتیژه‌ی نوێیه‌ی کان تری وانه‌وتنه‌وه‌.

- ١٩-نونقفة، ولبفء ءسفن؁ و ورفان مءء مهفءاء (٢٠٢٠) أءر اسءءءام اسءراءففة الابعاء السءاسفة PDEODE فف ءءرفس العلفم فف ءءصفل ءالباء الصفف الءامن لاساسف واءءاهاءفن نءوها؁ مءءة الءراءاسء الءرفوفة والنفسفة- ءامعة السلءان قابوس؁ مءء (١٤)؁ عءء (٣)؁ ٢٠٢٠.
- ٢٠-الءاشمف؁ عبءالرفمن؁ وطه على ءسفن الءلفمف (٢٠٠٨)؁ اسءراءففاء الءءفءة فف فن الءءرفس؁ ط١؁ ءارالشروق للنفشر؁ عمان- الاءرن.
- ٢١-الباسرف؁ وففه ءابرف مءء؁ و ءسفن فلفف مءء؁ و عباس فاهم صاءب (٢٠١٩)؁ اءر اسءراءففة (SWOM) فف ءءصفل ءالباء الصفف الاءل المءوسء فف قواءء اللغة العربفة؁ مءءة ءامعة بابل للعلوم الإنسانفة؁ المءء ٢٧؁ العءء ٢: ٢٠١٩م.
- 22-Costu, B. (2008) 'Learning Science through the PDEODE Teaching Strategy: Helping Students Make Sense of Everyday Situations', Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education, 4(1), pp.3-9.
- 23-Hussein, H. and Firas, M. (2020) 'Effectiveness of Teaching by SWOM Strategy in Achievement and Retention of Second Intermediate-Grade Students in Science', International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE), 12(2): pp. 24-34.
- 24-Wulandaria, T. et al. (2016) 'The Effect of PDEODE (Predict-Discuss-Explain-Observe-Discuss-Explain) Strategy On The Concept And Retention Mastery In Nutrition And Health Course On Students With Different Ability', PROSIDING ICTTE FKIP UNS 2015 ISSN: 2502-4124, (1)1. pp. 828-835.
- 25- Qays, N., Ali, A., and Qasim, E. (2021), 'Effect of (SWOM) Strategy on Personal Struggle and Learning the Combined Offensive for Students', Annals of R.S.C.B., ISSN:1583-6258,25 (6), pp. 552-564.
- ٢٦-مءء؁ ءاوه على؁ (٢٠١٣)؁ رفءهف رفءءاوءرفن ئامانءه بهروه رءهففه هزرففه ءان بهففف ءولففن (Bloom)؁ ءوففارف زانءؤف سلئمافن؁ ئماره ٤٠؁ ئابارف ٢٠١٣؁ ءوففارف زانءفففه بهشف زانءفففه مرففاهءفففه ءانف زانءؤف سلئمافن ءهرفءهءاء.
- ٢٧-مءء؁ عبءالصمء اءمء؁ و اءمء على ءمه؁ (٢٠١٥)؁ ءفشهف ءوفنءن لهلاف ءوفنءءاره ئاواره ءانف ءورءانف رفؤئافا لهرفوانءهف مامؤسءافنانهوه؁ ءوففارف زانءؤف سلئمافن؁ ئماره ٥١؁ ئابف ٢٠١٦؁ ءوففارف زانءفففه بهشف زانءفففه مرففاهءفففه ءانف زانءؤف سلئمافن ءهرفءهءاء.